

A MEGIGAZULÁSRÓL

A megigazulás tana tizennégy évvel ezelőtt exponált helyzetben került ki a nemzetközi közvélemény elé. Méghozzá olyan allűrök és állítások közepette, („közös nyilatkozat”, az egyházak kibékülése, átkok feloldozása stb.) amelyeknek még a közelében is alig járt a római katolikus és a lutheránus egyház. Szerencsénkre ez utóbbi tény berkeken belül maradt, s úgyszólván csak a grémium tudja, hogy tulajdonképpen semmi sem történt, ami a lényegre érinti.

Elemzésünk során felvetődik a kérdés: Milyen kilátásai lehetnek egy ilyen egyeztetési kísérletnek, hogyha a két fél erre vonatkozó tanításában külön-külön súlyos problémák vetődnek fel az alapkérdés tekintetében? Vajon elhibázott magyarázatok „egyeztetése” hozhat egyáltalán bármilyen „eredményt”? Minden bizonnyal nem, ahogy ezt a közel 40 éves egyeztető műhelymunka elvetélése bizonyítja.

A Közös Közlemény szándékn nyilatkozat formájában véka alá rejtje a valóságos problémákat. Ehhez járul még a két fél saját identitásából fakadó akadályoztatása, amely immár „hagyományt” teremtett az Ige ellenében (!)

Maga az „esemény” megtévesztő, félrevezető, hozzá nem értő laikus közönséget. Róma – a megtévesztett közvéleménnyel a hátában és a csalódott partnerrel szemközt – fel kell ismerje: adósa mindkettőnek. De elsősorban önmagának és saját híveinek tartozik azzal, hogy a Kinyilatkoztatás fényében vegye számba és értelmezze a megváltás szíve-közepét, a megigazulás kérdését.

Erre nézve igen nagy ösztönzést jelent a közelgő 2017-es Luther –évforduló, a „Luther 500”.

E tanulmány a másfél évtizede született Közös Közlemény és a négy év múlva esedékes reformáció évforduló szorításában igyekszik az Igazság nyomába lépni.

B e v e z e t é s

Idén tizennégy éve, hogy az Evangélikus és a Római Katolikus Egyházak képviselői aláírták a

Mit is írtak alá Augsburgban 1999. október 31-én?

T é n y

„A közvéleményre – a szekulárisra éppúgy, mint az egyházra, a protestánsra éppúgy, mint a római katolikusra, - a meglepetés erejével hatott, hogy a Vatikán és a Lutheránus Világszövetség képviselői 1999.október 31-én Augsburgban aláírtak egy közös dokum e n t u m o t a megigazulás tanításáról. Sajnos azonban Magyarországon sem a társadalom, sem az egyházak tagjai, de sok esetben még vezetői sem mindig kaptak megfelelő tájékoztatást arról, hogy tulajdonképpen milyen szöveg aláírására került sor”. (1)

Augsburgban nem a Közös Nyilatkozatot írták alá, hanem egy Hivatalos Közös Közleményt, mely szövegében hivatkozik a Közös Nyilatkozatra és Hivatalos Közös közlemény Függelékére.

Ez a tény éppen hogy nem a megegyezést jelenti, hanem annak ellenkezőjét sugallja: a kölcsönös bizalmatlanság dokumentációja került aláírásra.

Tíz év után „előjáróban” megtesszük értékítéletünket: az aláírt Hivatalos Közös Közleményről, annak Függelékéről, valamint a Közös Nyilatkozatról kimondható, hogy a megegyezés egy fél évezredes polémia fogságában született és abban is maradt. Ezért nincs és nem is lehet átütő ereje. Óvatos (vagy éppen óvatlan?) „rendbetétele” lényegében csak gesztus étékkel bír, amennyiben a megigazulásról szóló ellentétes tanításoknak csupán az összehangolására történt kísérlet, tisztázására semmiképpen. A falak megmaradtak, vagyis az identitáshoz való ragaszkodás rendre ellenáll az Igazságnak és az Egység utáni vágyak. Már a bevezető felfedi ezt az ambivalenciát: demarkációs vonalakhoz ragaszkodva, valósággal prognosztizálja a „sikertelenség esélyeit”.

„A párbeszédhez hasonlóan ez a közös nyilatkozat is abból a meggyőződésből táplálkozik, hogy az eddigi vitakérdések és tanbeli elítélések leküzdése sem a szakadásokat és elítéléseket nem veszi könnyen, sem pedig saját egyházi múltunkat nem hazudtolja meg. Mégis az a meggyőződés határozza meg, hogy a történelem során egyházaink új felismerésekre jutnak, és hogy olyan fejlődések mennek végbe, amelyek nem csupán megengedik számukra, hanem egyúttal meg is követelik tőlük, hogy az elválasztó kérdéseket felülvizsgálják és új megvilágításban nézzék”. (2)

E l ő l j á r ó b a n

Célunk nem az, hogy elemezzük Közös Nyilatkozat dokumentumait. De mivel a megigazulás kérdésének tisztázása a tárgya, jó kiindulópontként kínálkozik vizsgálódásunkhoz. Beható pillantásokat kínál fel kortárs szakértők álláspontjait tolmácsolva.

Az egyéves évfordulóra közzétett Dominus Jesus elmélyíti a problémát. Világossá teszi, hogy a megigazulás kérdésétől függetlenül a római félnek egyéb fenntartásai is vannak, melyek tekintetbe vételével szó sem lehet egy olyan közeledésről, amelyet a protestáns fél gondol.

Nem véletlen tehát, hogy a Közös Nyilatkozat „annyiban maradt”. Aláírása kockázatos lett volna, mert valójában nincs konszenzus a felek között a megigazulás tanára nézve. Konszenzus helyett az identitás-problémák kerültek a felszínre, melyek mindkét felet zavarják. – De ettől többet mondhatunk: a lutheránus fél számára a Róma visszahúzódása egyenlő az elutasítással.

Ez a meghátrálás olyan terjengős dokumentációt produkált, amely igen megnehezíti az anyag áttekintését és a hivatkozásokat.

Mindenesetre mi több szempontból és megvilágításban fogjuk láttatni azt a küzdelmet, amelyet MEGIGAZULÁS címszó alatt egyrészt az Egység régi-új szempontjai, másrészt az önazonossághoz való ragaszkodás jellegzetes szereposztása képviselnek.

Róma számára az Egység szempontjából nem perdöntő a megigazulás kérdése. Hiszen ott van „mögötte” a következő kritérium, ami már nem is lehet alku tárgya: a sacerdotális szempont, vagyis az apostoli jogfolytonosság, amelyet valójában egyedül ő képvisel. A Hitvallás egyházértelmezése szerint (egy, szent, egyetemes **és apostoli**) a Római Katolikus Egyház valóban kimeríti „Az Egyház” fogalmát, és erre joggal tart is igényt. Teljesen világos, hogy az

apostoliság történelmi dimenzióját nem lehet a protestánsok egzisztenciális „Jézus Krisztusra voksolásával” (egy hitbeli aktussal) kiváltani.

Tehát Róma számára a megigazulás tanának nincs tétje az ökumené szempontjából. Biztos állásból „játszadozik” a másik (a kezdeményező!) féllal, mert megteheti, történelmi identitásának tudatában és képviselésében.

Ez viszont koránt sem jelenti azt, hogy a megigazulás kérdéskörében nem kell vállalnia a teológiai megmértetést, amelybe bele is bocsátkozott.

Az egyetértésnek és egyet akarásnak a fentiekén túl is mindkét fél részéről komoly akadályai vannak. Amíg protestáns körökben a megigazulás tana alapkő (tulajdonképpen”dogma”), melyre hitvallásukat és egyházukat építik, addig a katolikus dogmatikában nem esik rá olyan hangsúly, mivel „szervült” az úgynevezett „kegyelemtanba”. Ez utóbbi pedig beágyazódik a szakramentalitás szerves összefüggéseibe, mely szakramentalitás ilyen értelemben a protestáns felekezetekben nem lelhető fel.

C é l u n k

az, hogy a megigazulás kérdésének egyházközi megvitatását a holtpontról kimozdítsuk. Ezért – miután a Közös Nyilatkozattal kapcsolatos kérdéskört áttekintettük – az értekezés második részében megvizsgáljuk a „sola fide” (egyedül hit által) való megigazulás tanát.

Szeretnénk kísérletet tenni arra, hogy bebizonyítsuk: **a reformáció fő tézisének, a hitből való megigazulásnak a tétele nem állja meg a helyét** a bibliai teológia és a dogmatika nagyobb összefüggéseiben.

Majd megpróbálunk rávilágítani a megigazulás lényegére exegetikai, bibliai teológiai és dogmatikai megfontolások útján, annak érdekében, hogy ez a nagyon fontos és valójában központi kérdés a megfelelő helyére kerüljön a dogmatiká(K)ban.

I. RÉSZ

A Római katolikus – Lutheránus Közös Nyilatkozat a mérlegen.

Most pedig eleven példáit fogjuk látni a fenti – előrebozsátott – tényeknek és értékítéleteknek a következő idézetekben:

Egyházi közleményekből

A Vatikán és a Lutheránus Világszövetség (LVSZ) között 1965 óta folytak tanbeli megbeszélések. A megigazulás kérdésében létrehozott első szövegtervezet 1994-ben készült el, amelyen 1997-ig dolgoztak, méghozzá a LVSZ tagegyházainak bevonásával, mígnem az LVSZ Tanácsa 1998 június 16-án hivatalosan is elfogadta a tervezetet. De e g y é v m ú l - v a n e m e z t í r t á k a l á .

Katolikus oldalon 1998 június 25-én a Hittani Kongregáció és a Keresztény Egység Pápai Tanácsának nevében Edward J. Cassidy bíboros reagált a tervezetre. A vatikáni válasz „hidegzuhanyként hatott” a protestáns félre. (3)

A következők derültek ki:

- „Még nem lehet olyan messzemenő egyetértésről beszélni, amely a megigazulás értelmezésében minden különbséget megszüntetne a katolikusok és a lutheránusok között....
- Problémát okoz a simul iustus et peccator evangélikus tanítása, mellyel kapcsolatosan gondot okoz a trienti zsinat elítélésének visszavonása.....
- A megigazulás a fő kérdés, vagy ez csak egyik kérdés a regula fidein belül...
- A kegyelem és a jutalom problémája” (4)

Lutheránus oldalon így reagálnak: *”Megalapozottnak tekinthető a riadalom és joggal váltott ki értetlenséget, hiszen sok egyeztetés után létrejött szöveget bírál a válasz.....Azután hangoztattak fenntartásokat, hogy a két fél képviselői a megbízóikkal való folyamatos tárgyalás után kifogytak az észrevételekből....Az ökumenikus gondolkodás állapotát tükrözi azonban, hogy sem az LVSZ, sem pedig a németországi protestáns egyházak vezetői, de a római katolikus egyház képviselői sem hagyták magukat elkésériteríteni vagy eltántorítani, hanem erőfeszítéseket tettek a közvélemény szemében már-már kudarcot vallott dokumentum megmentésére”...*

Nemcsak a németországi evangélikus egyházak, hanem az egész német protestantizmus nevében – mivel ez a válasz az egész protestantizmust érinti és a protestáns-katolikus viszony egészére kihat – az Evangelische Kirche in Deutschland Tanácsa 1998. július 17-én – túlzás nélkül állítható – hallatlanul erőteljesen szólalt meg. Az állásfoglalás egyrészt drámai felhívás:

Katolikus barátainknak mondjuk: Együtt maradunk. Katolikus keresztyén testvéreinktől nem hagyjuk magunkat sem elválasztani, sem eltávolítani – a Vatikánból érkező jelek által sem, amelyek régi tanbeli elítéléseket erősítenek meg.

Minden gyülekezetnek kiáltjuk: A protestáns és katolikus keresztyének közötti helyi együttműködés és azon túl az EKD Tanácsáig és a Katolikus Püspöki Konferenciáig bevált. Sok év alatt erős és eleven egyetértést hozott létre. Ehhez ragaszkodunk. Mélyítsük el ezt még inkább.

Az emberek érdekében, akik hitben egységre és az istentiszteleten közösségre vágnak, megerősítjük: Bosszantó visszaesések sem tántorítanak el attól az erőfeszítéstől, hogy egyházi tanokat tisztázzunk.....

Miután Johannes Haselmann volt bajorországi evangélikus püspök kapcsolatfelvételt kezdeményezett Jozeph Ratzinger bíborossal, ennek nyomán Joachim Track (Neuendettelschau) evangélikus és Heinz Schütte (Paderborn) római katolikus professzor bevonásával készítették el azt a Hivatalos Közös Közleményt, amelyhez függelékkel mellékeltek, s amelyeket 1999. június 11-én a két fél aláírásra késznek nyilvánított.....

Augsburgban 1999.október 31-én ezt a Hivatalos Közös Közleményt írták alá” ... /kiemelés tőlünk/

„Mi nincs a dokumentumban?

A tömegkommunikációban való eladhatóság érdekében nemcsak látványos aláírási ceremóniáról, ünnepi ornátusokról, színpompás felvonulásról vagy történelmi helyszínről is gondoskodtak a szervezők, hanem közérthetőségről is. Ez utóbbiért azonban megengedhetetlen árat fizettek, mert sajtóban és televízióban sok olyan megállapítás került az alapjában véve tájékozatlan nyilvánosság elé, ami egyáltalán nem szerepel az aláírt

dokumentumokban, amiről egyáltalán nem is volt szó a tárgyalások során és ami nem felel meg a valóságnak sem.

Nincs tehát szó az iratban „Evangélikus átokoldás”-ról, vagy arról, hogy „Visszavonják a kiátkozásokat”. Nem olvasható az iratban az sem, amit az Országos Presbitérium 1997. december 2-i határozata mond, hogy „mindkét fél részéről visszavonhatók azok a kölcsönös kiátkozások, amelyek a trentói katolikus zsinat, valamint az evangélikus hitvallási iratok megfogalmazásai voltak. Nem lehet az iratból arra sem következtetni, hogy „egy új megigazulás-tant” dolgoztak volna ki. Nem magyarázzák „kölcsönös félreértéssel” sem az eddigi ellentéteket. Nem beszél az irat a két felekezet történelmi kibéküléséről vagy ehhez hasonlóról sem, amellyel például akarnának adni egy békétlen világnak. Ezzel szemben a szöveg viszont határozottan állítja, hogy az elért egyetértés nem jelenti a megigazulás tanításának kérdésében való teljes egyetértést.

Nem állítja az irat, hogy visszavonták volna akár a reformátori hitvallások, akár a trienti zsinat tanbeli elítéléseit. A történelmi elítéléseket nem lehet meg nem történeti tenni, de meg lehet állapítani, hogy az alapvető igazságokban most elért egyetértésre nézve nem érvényesek a másik félnek az egykori elítélései, - amint erre Cassidy bíboros is utalt. Természetesen fel kell tenni a kérdést, hogy az egyes pontokon kimunkált egyetértés valóban egyetértés lehet-e egyáltalán, ha egyéb pontokon nincs egyetértés....

A szöveg aláírása körüli bonyodalmak, valamint enyhén szólva vegyes fogadtatása, viharos ellenzése bámulatra méltó határozottsággal mutatta, hogy tanbeli kérdések is foglalkoztatják még az egyházi és társadalmi közvéleményt. Egyúttal azonban azt is, hogy hivatalos deklarációkkal, jogi aktusokkal, teátrális aláírásokkal önmagában nem valósulhat meg Krisztus egyházának egysége”.(5)

Egyes teológusok értékeléseiből római katolikus fél

„ **Kránitz Mihály** teológiai professzor "Az augsburgi Közös Nyilatkozat katolikus értékelése" című tanulmányában: felhívja a figyelmet arra, hogy a Nyilatkozat a megigazulás tanáról szóló evangélikus-katolikus párbeszédben zajló több, mint harminc éves munka gyümölcse, amely immár történelmi jelentőségűnek tekintendő. A szerző leszögezi, hogy az elért megfogalmazás - miszerint Isten üdvözítő akarata a Názáreti Jézusban nyilvánul meg, aki egyetlen üdvözítő, egyetlen közvetítő Isten és az emberek között - már nem megosztó jellegű. A Nyilatkozatban a keresztyén tanítás központi magjáról van szó, s katolikusok és protestánsok együtt vallják az egyedül Krisztus általi megigazulást. Rámutat, hogy a "csak a hit által" vagy a "tettek által" való üdvösség közötti vita a reformáció idejébe vezet minket. Ami a katolikusokat és evangélikusokat megosztotta, lényegileg nem teológiai kérdés volt, inkább az ember és az egyház eltérő felfogása. Az evangélikusok számára a megigazult ember továbbra is igaz és bűnös (simul iustus et peccator), míg a katolikusok azt állítják, hogy a keresztség, mint a megigazító ajándék teljesen megújítja a bűnöst, és az emberben csak egy bűnre való hajlam marad: a concupiscentia. A szerző itt jelzi, hogy a Nyilatkozat nem a kétféle megigazulástan teljes szintéziseként kezelendő, nem kompromisszum a legkisebb közös nevezőn, hanem egy olyan dokumentum, amely újfajta hermeneutikát javasol a Jézus Krisztusban való üdvösség megértésére és egy ökumenikus mintát állít föl. Gondolatmenete végén a szerző jelzi a helyes szemlélet határait, illetve felvillantja a kérdés jelentőségét korproblémáink közepette. Kijelenti ugyanis, hogy a tettek eltúlzása oldaláról óvakodni kell a pelagianizmus visszatérésétől, a "sola fide" túlzott hangsúlyozásával pedig vigyázni kell a kvietizmus és a társadalmi közömbösség minden megnyilvánulási formájával szemben. Egy, a tevékenységre és a birtoklás által a teljesítményre irányuló társadalomban a megigazulás evangéliumi üzenete a szabadság üzenete. A Közös Nyilatkozat aláíróit az emberi méltóság és

a társadalmi kapcsolatok ingyenességének hangsúlyozása vezette. Ez azt jelenti - hangsúlyozza a szerző -, hogy amit Krisztus a kegyelem közvetítésével hozott létre, nem egy kereskedelmi kapcsolat, hanem egy érdektől mentes Istennel való ingyenes viszony”. (6)

id. Magassy Sándor lutheránus fél

„Az Ünnepi Nyilatkozat szerint a két egyház teológusai a három évtizedes közös munka során olyan „megigazulástant” dolgoztak ki, amely nem esik az evangélikus hitvallásokban (1529-1577), illetve a trentói zsinaton (1545-1563) megfogalmazott elítélések hatálya alá. A szöveg teljes félreértésére utal minden olyan híresztelés, mely „az egyházi kiátkozások kölcsönös visszavonásáról” szól. Egyenesen érthetetlen ez a beállítás, mivel **egyház történeti közhely, hogy a római katolikus egyház hivatalosan kihirdetett tanítását, dogmarendszerét sem visszavonni, sem megváltoztatni nem lehet.** Az evangélikus hitvallási iratokban megfogalmazott reformatori tanítás elvileg ugyan megváltoztatható volna, sőt akár egyes hitvallásokat ki is lehetne venni a hitvallási irataink közül, ehhez azonban a világ evangélikus egyházainak egyetértésére lenne szükség. Ilyen törekvésnek azonban - Istennek hála! - manapság nincsen jele. Esélye sincs.

Az **Ünnepi Nyilatkozat** tehát nemcsak bölcsen és óvatosan, hanem korrekt módon is fogalmaz. **Érzékelteti, a két egyház megigazulástanában olyan ellentétek találhatók, amelyeket nem lehet áthidalni.** Részletesen szól róla az 1997-ben kibocsátott Közös Nyilatkozat. A helyes ténymegállapítást azonban két téves következtetéssel folytatja. Egyrészt úgy tekint az évszázados tanbeli eltérésekre, mintha azok a XVI. század türelmetlen hitvitái következtében formálódtak volna ki; elfogultak és tudatosan elzárkózóak lennének a “másik teológiai-hitbeli nézettel” szemben. Másrészt egyszerűen “fogalmazási kérdésként” kezeli a tanbeli eltéréseket; a Bizottság saját munkájának egyik legfőbb értékét abban látja, hogy sikerült olyan fogalmazási technikát alkalmaznia, amely alkalmas a teológiai kérdések mindkét fél számára elfogadható közlésére.

A problémák azonnal jelentkeznek, amikor magát a szöveget vesszük kezünkbe. **A fogalmazás** - akár az eredeti nyelven írt szöveg van a kezünkben, akár magyar fordítását olvassuk - olyan **bonyolult és helyenként annyira kétértelmű,** hogy a diplomáciai szerződések jutnak eszünkbe: olyan politikai nyilatkozatok, amelyeknek többféle olvasata lehetséges. Joggal kelt rossz érzést bennünk ez a felismerés. Különösen akkor válik problematikussá a csodálatosan finom fogalmazás, ha a bibliai kijelentésekre gondolunk, vagy felidézzük az Apostoli és Niceai Hitvallás nehéz veretű bizonyágtételének fantasztikus egyszerűségét: Jézus az Isten Fia, ugyanakkor valóságos ember; a Szentlélek az Atyától és a Fiútól származik. A legbonyolultabb igazság is kifejezhető egyszerűen és minden értelmes ember számára átláthatóan, ha semmi mással nem törődünk, mint magával az igazsággal. A problémának ez a “formai” része.

A “tartalmi elem” a probléma súlyosabb részét alkotja. A Bizottság áttekintette a Bibliát és megvizsgált minden olyan ígét, amely a hitről, a megigazulásról és a keresztyén életfolytatásról szól. Óriási és alapos munkát végzett. Sőt! Még az is elmondható, hogy a feldolgozott bibliai anyag értelmezésében mindkét fél őszintén egyetérthet. Tény ugyanis, hogy a megigazult, hívő embernek a szeretetben tevékeny a hite, vagyis hit és cselekedetek együtt jelennek meg Isten előtt, és ebben az egységben válnak az üdvözülés reménységének hordozójává.

A Bizottság által kidolgozott Közös Nyilatkozat szerint ebben áll a megigazulás tanításának “új szemlélete”: a hit és cselekedetek összhangjában. Az a baj azonban, hogy közben eltűnt a

megigazulás lutheri - és hitvallásainkban megfogalmazott - szemlélete, sőt eltűnt maga a megigazulás tanítása is! Hiszen az a tantétel, mely szerint “a megigazulás a keresztségnél kezdődik és a keresztyén ember életében a bölcsőtől a koporsóig tart”, lényegében teljesen azonos a “megszentelődésről” vallott ősi keresztyén tanítással. Ha így fogjuk fel a “megigazulás” tanítását, akkor nem tudunk válaszolni arra a kérdésre, mely szerint “hogyan állhat helyre a bűnös ember végzetesen megromlott istenkapcsolata?” Az “új szemlélet” szerinti válasz ugyanis ez: A keresztségben elkezdődik az ember igazzá tevésének (levésének) folyamata, ami aztán a keresztyén élet küzdelmeiben - természetesen Isten kegyelmi eszközeinek közbejöttével - a halálig folytatódik, s a halál után jut teljességre.

Ezt az “új szemléletet” az Ágostai Hitvallás IV. cikkelye elveti. A VI. és a XX. cikkelyben részletesen - és helyeslően - szól a hit és cselekedetek szerepéről a keresztyén ember életében; ugyanakkor egyszerűen és határozottan állítja: az ember istenkapcsolatát kizárólag Isten állítja helyre irgalmával és Krisztus váltságművére tekintettel, amit a hit - és nem az isteni kegyelemmel együtt munkálkodó cselekedet - útján kaphat meg az ember.

Az “új szemléletű megigazulástan” tehát azért nem esik az evangélikus és katolikus kritika hatálya alá, mert nem arról beszél, amit címében mond, hanem egy más - egyébként nagyon igaz - keresztyén, biblikus tanításról.”(7)

Hafenscher Károly lutheránus fél

Hafenscher Károly a katolikus – evangélikus közös nyilatkozathoz megírt hozzászólásában a következőket szögezi le:

”A megigazulásról szóló tanítás a keresztyén hit számára mérték és próbakő. Semmiféle tanítás ennek ellene nem mondhat. Ebben az értelemben a megigazulásról szóló tanítás feltétlen kritérium, amely állandóan tájékozódási pontot jelent minden tanítás számára.....”
(8) /Kiemelések tőlünk/

Dominus Jesus

A Közös Nyilatkozat „egy éves jubileumára” kiadott Dominus Jesus a Hittani Kongregáció burkolt reflexiója a történetekre. A Tanítóhivatal új szempontot mutat fel, minek következtében a „hit általi megigazulás” ügye hallgatólagosan mellérendelődik, majd sacerdotális illetve ekkleziológiai kritikák mentén felszámolódik. Ezzel a „művelettel” a hit általi megigazulás továbbra már nem is szempont az Egység felé, amelyet eddig szolgálni kívánt.

A Dominus Jesus nyilatkozat háromnegyed része a világvallásokkal szembeni kihívás. A IV. fejezet viszont világos dokumentációja annak, hogy Róma nem tud elképzelni semmiféle „szimbiózist” „Egység” címszó alatt.

Mivel a Dominus Jesus Nyilatkozat a megigazulás kérdését egyáltalán nem érinti, csupán sugalmazza az elutasítást, ezért nem foglalkozunk vele behatóbban.

Mindössze egy elemzést közlünk Bogárdi Szabó István tollából, - végén a csattanóval(!).

„Ha hallgattunk volna 1999. őszén azokra a hangokra, melyek a római katolikus egyház és a Lutheránus Világszövetség által a megigazulás-tanról aláírt közös nyilatkozat aláírása közben is hangzottak már, nem éreznénk a „Dominus Jesus”-t tragikus visszalépésnek. A

római katolikus egyház szükségesnek látta, hogy erőteljes lépést tegyen saját identitása megerősítésére. Ebben a dokumentumban ezt sajátosan az egyház Urához, Krisztushoz való viszonya megértésének fényében teszi. Nem enged a keresztyén vallás és más vallások határainak összemosisát, sem oly módon, hogy gyakorlatilag megszünteti ezeket a határokat, sem oly módon, hogy feltétel nélkül mindenkit máris e határokon belül lát.

Nem oldja fel a missziót az egyébként mégoly szükséges és elkerülhetetlen dialógusban, hanem az üdvözítő igazság megvallására készlet. Határozott érveléssel áll ki amellett, hogy az egyháznak és Isten országának a bonyolult, titokzatos kapcsolatában az egyház az élő jele, az előíze az Istennél előkészített üdvösségnek. Ebből kifolyólag nem enged sem az etikai, sem a vallási relativizmusnak. Valljuk meg, ez a határozottság korántsem jellemezte mindig az ökumenikus mozgalmat.

Bizonyos azonban, hogy a „Dominus Jesus” hangütése és tematizálása számtalan érzékenységet érint és legalább ugyanennyi vélt és valós érdeket sért. Tegyük azonban különbséget, s akkor a dokumentumot inkább kétélű fegyvernek fogjuk látni. Mindarra, amit a dokumentum más vallások kapcsán mond, csak igent mondhatunk mi is. A Krisztust üdvözítőnek és úrnak vallók aligha láthatják másképpen az erre vonatkozó fejtegetéseket (első három fejezet). Mindazáltal, a nem római katolikus egyházakra vonatkozó kitételeket szerencsétlennek kell tartanunk. Egyrészt a dokumentum tévesnek nevezi azt az állítást, hogy a Szentírás az Egyház hagyományától és a Tanítóhivataltól függetlenül is olvasható és értelmezhető (4.§), s ez arra enged következtetni, hogy ezzel a Szentírás fölé helyezi a római katolikus egyházat. (E ponton érdemes megjegyezni, hogy a dokumentum gyakorlatilag egyetlen ószövetségi szakaszra sem utal, noha számos alkalommal beszél üdvtervről és üdvtörténetről, és ugyancsak mellőzi Izraelt, illetve a keresztyénség és zsidóság viszonyának kérdését. Biblikus értelemben a zsidósághoz való missziós viszony eleve rendkívül nehéz, de semmiképpen sem rendezhető a pogánymisszió kategóriája alá.) Másrészt annak állítása, hogy „Krisztus egyetlen egyháza a katolikus Egyházban létezik” (különösen 4. és 16-17.§), arra enged következtetni, hogy a dokumentum az egyház mivoltának meghatározásában mégsem az egyház és Krisztus kapcsolatában (test és fő) szemléli a kérdést, hanem abban a jogi-történeti hagyomány-együttesben, melynek olyan keresztyén hagyományoknak is alá kellene vetniük magukat, mely hagyományok esetleg korábról eredeznek. Így az ökumenikus közeledés döntő területe mégsem az lesz, amit a Dominus Jesus első három, valamint ötödik és hatodik fejezete olyan ígéretesen felvillant. Itt már nem az a döntő, hogy egy 'egyházi közösség' vagy egy egyház mit hisz és vall Krisztusról, az egyetlen megváltóról, a benne kinyilatkoztatott tökéletes isteni igazságról, s hogy miképp veti alá életét a Tőle való tanításoknak és erkölcsi parancsoknak, s hogy ezeknek értelmében hogyan viszonyul a többi egyházhoz, hanem az a döntő, hogy miképp viszonyul a római katolikus egyházhoz. Ezen a ponton érdemes megjegyezni, hogy a dokumentum – 16.-19.§ - többször utal az egyházra úgy, mint szentségre, - szakramentumra. Az újabb kori római katolikus teológiában valóban létezik egy erős vonulat, mely az egyházat tünteti fel az üdvözítő misztérium mindenekelőtt való jelének és eszközének, s ebbe foglalja bele az összes többi szentséget. Ezt támasztja alá, hogy miközben a 17.§ a keresztség kapcsán megengedőnek mutatkozik, - mondván, akiket „egyházi közösségben”, tehát nem a katolikus egyházban kereszteltek meg, azok a keresztség révén beletestesülnek a Krisztusba -, aközben kiderül, hogy csak azért ilyen megengedő, mert a Krisztusba való beletestesülés (beoltatás) még korántsem teljes közösség az egyházzal, hanem csak annak kibontakozására (az angol szövegben: full development) irányul. A kevesebbtől haladunk a több felé. Ez az organikus szakramentológia viszont egyrészt igen nehezen egyeztethető össze a Krisztus főségéről mondottakkal, másrészt feljogosíthat bármiféle felekezeti határ bármikori áthágására..... Olyan bonyolult és sokszor önmagukban ellentmondó teológiai, egyházi és történeti összefüggések jelennek meg, hogy mindenképpen vigyáznunk kell, mit nevezünk a dokumentum fő hangsúlyainak. Viszont semmiképpen ne igazodjunk

azokhoz, akiknek nincs ínyére, hogy a római katolikus egyház erőteljesen és határozottan keresi identitását, s ezt Krisztusban találja meg (még ha római módon is természetesen). Végképp ne hasonuljunk azokhoz, akik káros tradicionalizmus visszatérésétől óvják a világot. Akik most e lármában esetleg a barátaink Róma ellenében, azok nem biztos, hogy Rómánál megállanak, ha Krisztusra akarnak rontani. De ez megfordítva is igaz. Nem fogadhatjuk el, hogy keresztyén identitásunk nem a Krisztussal való kapcsolatunkon, hanem a római katolikus egyházzal való kapcsolatunkon alapul. Bár a Dominus Jesus erőteljesen érvel amellett, hogy a római katolikus egyház és Jézus Krisztus egybezárása metafizikailag, jogilag, történetileg megalapozott, mi hisszük, hogy Krisztus „extra etiam catholicam ecclesiam romanam”. Vagyis ha önazonosságunk, hitünk és üdvösségünk a kérdés, nekünk Krisztussal való kapcsolatunk a döntő.

A Dominus Jesus kétségtelenül új fejezetet nyit közös az ökumenikus mozgalom történetében. Az eddig mellőzött vagy háttérbe szorított egyháztani kérdések újra előtérbe fognak kerülni, s ennek következtében feltehetően semmivel sem lesz könnyebb keresztyének közös útja, mint eddig volt. De feltehetően e nehézségért cserébe kárpótol, ha tudhatjuk, kikkel is alkotjuk az ecclesia militans teljes közösségét és hogy ők valóban mit gondolnak rólunk. A múlt századból való az a történetileg vitatható, de gondolatnak igen szellemes felvetés, hogy a római katolikus egyházat a reformáció mentette meg a XVI. század során, azzal, hogy eszméltette, ébresztette, belső reformjait halaszthatatlanná tette. Ha a „Dominus Jesus misszióra, keresztyén önazonosságra, isteni igazságra, s kinyilatkoztatásra vonatkozó részeit olvassuk, föltehetjük a kérdést, vajon protestantizmust nem a római katolikus egyház fogja megmenteni a XXI. században?”(9)

Exkurzus

2001.IV.22-én a KEK (Európai Egyházak Konferenciája; Jeremias metropolita) és a CCEE (Európai Püspöki Konferenciák Tanácsa; Miloslav Vlk bíboros) aláírták az Ökumenikus Charta-t, mely már nem kapott olyan hangsúlyt az egyházi közvéleményben, mint elődei.

2007. VI.10-én jelent meg a Hittani Kongregáció egyháztani dokumentuma (Responsa ad questiones de aliquibus sententiis ad doctrinam de Ecclesia pertinentibus).

Ezeknek számunkra most csak jelzés értékük van.

II. RÉSZ

HERMENEUTIKAI SZEMPONTOK

a) A megigazulás Jozeph Ratzinger teológiájának mérlegén

Joseph Ratzingernek, a Hittani Kongregáció prefektusának a Római katolikus – Lutheránus Közös Nyilatkozathoz fűzött kritikai álláspontján nem teheti túl magát egyik fél sem. Joseph Ratzinger olyan nézőpontot vesz fel, amely relativizálja a Közös Nyilatkozatban foglaltak jelentőségét. Végző soron kérdésessé teszi azt is, hogy magának a megigazulás tanának a középpontba állítása dogmatikai szükségszerűség-e. Az a véleménye, hogy Luther egzisztenciális vákuumérzetétől meghatározott teologumenonnal

van dolgunk, amely nem abszolutizálható. Vegyük sorra a kifogásokat:

Megigazulás? – Az pedig mi(a)csoda?

„Napjaink tudatából hiányzik a megigazulás témája. Az Augsburgi Közös Nyilatkozat problémája valóban abban rejlik, hogy alig néhányan tudják, miről is van szó”. ...Aki utánajár annak, hogyan ismertette a média az augsburgi eseményt, jól érzékelheti, milyen tanácstalanok a kortársak e fogalom hallatán.....Egyedül hit által üdvözülünk? Melyik hit által? És tulajdonképpen kinek van hite? És milyen megváltást ígérnek itt most nekünk?”(10)

A XX. század paradigmaváltása - Az istenkép torzulása

A természettudományok elhalmozták az embert adatokkal, ismérvekkel, speciális elméletekkel; kitágították horizontját a kozmoszban, de tanácstalanul hagyják az embert a létezés alapvető kérdéseivel szemben. Az ember szinte nyilvánvaló módon esett újra a Hitető csapdájába: önmagát nagykorúsítva félredobta ősei „antropomorf” istenképét, a hozzá tartozó erkölcsi paraméterekkel.

Ratzinger bíboros így ír erről:

*„Istent egyfajta deista burokba száműzték...Az a felfogás Istenről és emberről, amely a felvilágosodás kora óta egyre szélesebb körben elterjedt, most behatolt az egyház körébe is. Ami korábban a hit racionalista maradványának látszott, azt most a hit igazi és helyes magyarázatának állítják be. Ezzel szemben nemcsak a katolikus egyház katekizmusát, hanem Luther istentapasztalását is középkori tévedésnek kell tekinteni, ami Luthernek a maga korában nyilván megengedhető volt, de hozzánk már nem illik....Krisztusból szeretetreméltó, de mégiscsak kudarcot vallott Jézus lett, aki legfeljebb irányt mutat, de nem többet, ezért a megváltás új útjait keresik, mégpedig **a kizárólag empirikus értelemben vett megváltást**, úgy, ahogyan a pszichoterapeuták nap mint nap találkoznak vele: korlátainkat legyőzni, magunkat és a másikat elfogadni, életünket elviselni. Ez az a mód, ahogyan ma felmerül az emberben a megváltás problematikája, amiről a megigazulás tana szól”.(u.o.)*

A bűn tapasztalatának hiánya korunkban

„A mi problémánk már nem bűneink terhének megtapasztalása, hanem a bűn tapasztalásának hiánya. Ennek alapja viszont Isten távolléte és irántunk való közömbössége. Mivel az istenkép alapjaiban megváltozott, elveszítette tartalmát, a bűn olyan idegen szóvá lett, amelyet inkább nem használunk. A kérdésünk ennél fogva nem az: hogyan találok megbocsátásra, hogyan találok irgalmas Istenre, hanem: hogyan boldogulok magammal és a világgal? Mert Isten már nem cselekvő, velem személy szerint kapcsolatban álló Isten, hanem szabályozó eszme; a bűn kérdésével így a kegyelem kérdése is tárgyaltan lett. Emiatt a teológiában egyre jobban terjed az a vélemény, hogy értelmetlen Krisztus haláláról beszélni, olyan elégtételről, amit értünk tett és amit nekünk engesztelő megigazulásul beszámítanak. Halála már csak a szeretet utolsó tette, nem több és nem kevesebb. A pro nobis („értünk”) elveszítette értelmét, mert egyébként sincs szükségünk vezeklésre, mert Isten becsülete sohasem sérült, mivel az ember egyáltalán nem sértheti meg. Kérdésünk tehát – még egyszer – már nem így hangzik: hogyan lesz nekem irgalmas Istenem, hanem: mi köze van életemnek Istenhez?Egyre sürgetőbb a válasz arra a kérdésre, van-e egyáltalán valami célja életemnek? Az ember semminek kitett léte miatti frusztráció, a létezés üressége miatt érzett megrendülés egyre inkább

képtelenné tesz arra, hogy éljünk és szeressünk, és arra kényszerít, hogy egyre vadabban kábítsuk magunkat. Nem Isten haragja rendít meg, hanem távolléte. Természetes hát, hogy az üdvösségnek és üdvözítésnek egészen új bizonyossága szükséges: erre kell válaszolnunk.

Ebben a helyzetben nem teljesíti kötelességét a keresztény teológia, ha egyre körmonfontabb megkülönböztetéseivel belekapaszkodik a 16. század vitás fogalmaiba. Tudatosan meg kell őriznie a lényegét adó bibliai alapját és egyházi örökségét, és ragaszkodnia kell a megváltásban adott esélyhez, de közérthetővé kell tennie ezt a lehetőséget a megváltás mai elképzeléseivel szemben. Ha megtesszük ezt, hamarosan meglátjuk, hogy a 16. század viszályai ebben már nem választanak el bennünket.

Végül a bíboros a következőképpen összegzi álláspontját:

„Mindent egybevetve, a megigazulás tanáról született megállapodás feladatot és kezdetet jelent: újra meg kell magyaráznunk, mit jelent a megváltás, kicsoda Isten, ki Krisztus, és kik vagyunk mi magunk”.(u.o.)

b) Egy új hermeneutikai megközelítés

Elöljáróban

A mi vállalkozásunk abban áll, hogy éppenséggel nem tágítunk a hit és cselekedetek szembeállításának tételétől. A hit általi megigazulás tanát ugyanis nem a reformáció produkálta. Pál állítja ezt; a reformátorok csupán őt idézik. Vagyis a hit és a cselekedetek viszonyának dilemmája a megigazulásban nem ötszáz, hanem közel kétezer éves. Luther csupán ráismert és egzisztenciális helyzetének megfelelően alkalmazta Szent Pál tanítását saját helyzetében.

III.

IN MEDIAS RES(z)

A hit általi megigazulás tana logikai nonszensz

ÁLLÍTÁS

Hitnek és cselekedetnek a szembeállítása a megigazulás okán a megigazulás tárgykörének (kérdésének) durva leegyszerűsítése. Az ilyen „teológiai” gondolkodás szimplaságát mi sem bizonyítja jobban, mint az, hogy már a legegyszerűbb logikai művelet (dedukció) próbáján megbukik.

Tézisek:

- **Az érdemszerző jó cselekedetek által nincs megigazulás**
- **Hit által van a megigazulás**

Értelmezés

Az első állítás az „érdemszerző jócselekedeteket” negálja, a második a „hitet” igenli. Mindkét állítás megegyezik azonban abban, hogy a módhatározók („érdemszerző jócselekedetek által”; „hit által”) közvetlenül kapcsolódnak az alanyhoz („megigazulás”).

Bizonyítás

A cselekedetek által nincs megigazulás. Mégpedig azért nincs, mert amennyiben a cselekedeteket közvetlenül kapcsoljuk a megigazuláshoz, azokat érdemszerzővé tesszük. A mi cselekedeteinknek azonban a megigazulás vonatkozásában nincs érdemszerző erejük.

Ki akarjuk váltani a cselekedeteket a hittel. Hit által igazulunk meg. Ebben az esetben a **hitet a hitet tesszük érdemszerzővé. Ha ugyanis a hitet közvetlenül kapcsoljuk a megigazuláshoz, akkor ezzel az érdemszerző jócselekedeteket kiváltjuk ugyan, de azok helyében a hit válik érdemszerzővé.**

Konklúzió

A két állítás egymás mellett „logikai bukfenc”. Mert minden látszólagos tartalmi különbség ellenére a hit általi megigazulás állításával nem történt más, mint egy szimpla helycsere: a cselekedet helyére a hit került. Amennyiben ugyanis bármilyen közvetlen összefüggésbe hozunk a megigazulással, azt érdemszerzővé tesszük. Ez egy egyszerű logikai tény. **Így a „hit általi megigazulás” „logikai bukfenc” és teológiailag végzetes hibát eredményez. Ennek következtében nem célszerű dogmatikai tételként való felállítása.**

Exegetikai megfontolások

Rm 3,19-26 ismertetése

Pál apostol egy egész levelet (Galata) szentel a hit általi megigazulás témájának. Ám a megigazulás locus classicus mégis a Római Levél egy kis szakaszában (3,19-26) található.

Lássuk először a görög szöveget, majd fordításait:

Po 3.19

Οἶδαμεν δὲ ὅτι ὅσα ὁ νόμος λέγει τοῖς ἐν τῷ νόμῳ λαλεῖ, ἵνα πᾶν στόμα φραγῆ καὶ ὑπόδικος γένηται πᾶς ὁ κόσμος τῷ θεῷ·

Po 3.20

διότι ἐξ ἔργων νόμου οὐ δικαιοθήσεται πᾶσα σὰρξ ἐνώπιον αὐτοῦ, διὰ γὰρ νόμου ἐπίγνωσις ἁμαρτίας.

Po 3.21

Νυνὶ δὲ χωρὶς νόμου δικαιοσύνη θεοῦ πεφανέρωται, μαρτυρουμένη ὑπὸ τοῦ νόμου καὶ τῶν προφητῶν,

Po 3.22

δικαιοσύνη δὲ θεοῦ διὰ πίστεως Ἰησοῦ Χριστοῦ, εἰς πάντας τοὺς πιστεύοντας· οὐ γὰρ ἐστὶν διαστολή·

Po 3.23

πάντες γὰρ ἡμαρτον καὶ ὑστεροῦνται τῆς δόξης τοῦ θεοῦ,

Ro 3.24

δικαιούμενοι δωρεὰν τῇ αὐτοῦ χάριτι διὰ τῆς ἀπολυτρώσεως τῆς ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ·

Ro 3.25

ὃν προέθετο ὁ θεὸς ἱλαστήριον διὰ [τῆς] πίστεως ἐν τῷ αὐτοῦ αἵματι εἰς ἐνδειξιν τῆς δικαιοσύνης αὐτοῦ διὰ τὴν πάρεσιν τῶν προγεγονότων ἀμαρτημάτων

Ro 3.26

ἐν τῇ ἀνοχῇ τοῦ θεοῦ, πρὸς τὴν ἐνδειξιν τῆς δικαιοσύνης αὐτοῦ ἐν τῷ νῦν καιρῷ, εἰς τὸ εἶναι αὐτὸν δίκαιον καὶ δικαιῶντα τὸν ἐκ πίστεως Ἰησοῦ.

Vulgata

Ro 3.19

scimus autem quoniam quaecumque lex loquitur his qui in lege sunt loquitur ut omne os obstruatur et subditus fiat omnis mundus Deo

Ro 3.20

quia **ex operibus legis non iustificabitur omnis caro coram illo** per legem enim cognitio peccati

Ro 3.21

nunc autem sine lege iustitia Dei manifestata est testificata a lege et prophetis

Ro 3.22

iustitia autem Dei per fidem Iesu Christi super omnes qui credunt non enim est distinctio

Ro 3.23

omnes enim peccaverunt et egent gloriam Dei

Ro 3.24

iustificati gratis per gratiam ipsius per redemptionem quae est in Christo Iesu

Ro 3.25

quem proposuit Deus propitiationem **per fidem in sanguine ipsius** ad ostensionem iustitiae suae propter remissionem praecedentium delictorum

Ro 3.26

in sustentatione Dei **ad ostensionem iustitiae eius** in hoc tempore **ut sit ipse iustus et iustificans eum qui ex fide est Iesu.**

Idézzük most ezt a textust **Károli Gáspár fordítása** szerint, mely a legközelebb áll a görög eredetihez és a Vulgatahoz:

19. „Tudjuk pedig, hogy amit a törvény mond, azoknak mondja, akik a törvény alatt vannak; hogy minden száj bedugassék és az egész világ Isten ítélete alá essék.

20. Annakokáért **a törvénynek cselekedeteiből egy test sem igazul meg Ő előtte:** mert a bűn ismerete a törvény által vagyon.

21. Most pedig törvény nélkül jelent meg az Isten igazsága, amelyről tanúbizonyságot tesznek a törvény és a próféták.

Istennek igazsága pedig a Jézus Krisztusban való hit által mindazokhoz és mindazoknak, akik hisznek. Mert nincs különbség.

23. Mert mindnyájan vétkeztek és szűkölködnek az Isten dicsősége nélkül

24. Megigazulván ingyen az Ő kegyelméből a Krisztus Jézusban való váltság által,

25. Kit az Isten eleve rendelt engesztelő áldozatul, **hit által az Ő vérében**, hogy megmutassa az ő igazságát az előbb elkövetett bűnöknek elnézése miatt,
 26. Az Isten hosszútűrésénél fogva, **az Ő igazságának megbizonyítására**, a mostani időben, **hogy igaz legyen Ő, (Isten) és megigazítsa azt, aki a Jézus hitéből való.**

E x e g é z i s

Nem kell mást tennünk, mint a kiemelt súlyponti gondolatokat összeolvasni, és itt van előttünk egy ragyogó érvelés, amely lépésről-lépésre, sőt inkább fokról-fokra (mert hiszen itt egy gondolati építményről van szó!) kibomlik előttünk a megigazulásnak nemcsak az alapja, oka, **d e a c é l j a i s!!** Ez az egyetlen hely, ahol Pál rámutat arra, hogy a megigazulás procedúrájának valójában mi ad értelmet: Isten igaz volta igazolódik Krisztus áldozatában, és Isten ezt az igazságát osztja szét abban a cselekményben, amelyet megigazulásnak nevezünk. Helyesebb volna e helyett a visszaható ige helyett (megigazulni) az ige passzív alakját használni (megigazíttatni), mert a „passivum divinum” („isteni passzivum”) félreérthetlenné teszi a „szereposztást”: Isten a cselekvő, aki ad, az ember az elfogadó, aki kap.

Exkurzus

Ezt az álláspontot igazolja a 24. versben a görög δικαιούμενοι (latin **iustificati**) participium passzivuma, amelyet így adhatunk pontosan vissza: „mint megigazíttattak”/melléknévként alanya a mondatnak; ugyanakkor bennefoglaltatik Isten megigazító cselekvése/. A magyar „megigazulván” adverbiuma (határozói igeneve, mely alapjelentésében visszaható ige) elkendőzi Isten cselekvését a „magyarításnak” engedve. Tipikus példája annak, hogyan lehet nyelvtani eszközökkel (még jó szándékkal is) tönkre tenni az Ige üzenetét.

* * *

Rm 3,19-26 relációjában élénk tárul a megigazulás mint Isten cselekvésének „épülete”: a cselekedetek negációján, a hit szerepén át Krisztus áldozata, vérének ereje, majd Isten igazságosságának bizonyossága koronázza meg. Ezek nem alternatív megállapítások, amelyek egymással helyettesíthetők, hanem fokozatokat képviselnek. És teljesen világossá lesz Krisztus áldozatának, Krisztus vérének a megigazulásban betöltött szerepe. Jézus vére igazít meg, vagyis szerez megigazulást.

Szent Pál félreérthetetlen (és félremagyarázhatatlan) értékrendet állít fel, amelynek komponensei a Római levél további fejezeteiben is megszólalnak.

„Aki bűneinkért halálra adatott **és feltámasztatott a mi megigazulásunkért**” (Rm 4,25)

„**Ha pedig a Krisztus fel nem támadott,hiábavaló a ti hitetek; még bűneitekben vagytok**”.
 (1Kor 15,17)

„**Megigazulván azért hit által, békességünk van Istennel, a mi Urunk Jézus Krisztus által**”
 (Rm 5,1)

„**Minekutána azért most megigazultunk az ő vére által.....**” (Rm 5,9)

Rm 8,33-ban így „kiált fel”: „**Isten az, aki megigazít!**”

A hagyományos vita nem alaptalan

A hagyományos vitán a hitnek és a cselekedeteknek a megigazulástanban való szembeállítását értem.

Mindenekelőtt meg kell állapítanunk, hogy maga Szent Pál adja erre a mai napig húzódó vitára az alapot. Ez rögtön kitűnik. Nem kell egyebet tennünk, csak tovább olvasni Rm 3,27-28-at (tehát a csúcspontra ért kinyilatkoztatás /26.v./ közvetlen folytatását):

Rm 3,27-28

„Hol van tehát a dicsekedés? Kirekesztett. Mely törvény által? A cselekedeteké által? Nem, hanem a hit törvénye által. Azt tartjuk tehát, hogy az ember hit által igazul meg, a törvény cselekedetei nélkül”.

Azt látjuk tehát, hogy Szent Pál „áldozatul esik” a saját polémiájának. Miután egyetlen alkalommal helyesen állította fel a „megigazulás tételét” Rm 3,19-26-ban, a csúcsponttól visszafordul, - és belezuhan abba a hétköznapi érvelésébe, amelytől hangos az egész Galata levél (hit által igazulunk meg, nem a törvény cselekedetei által. Ez azonban teljességgel érthető az ő helyzetében.

Pál mint a pogányok apostola azért érvel a „hit általi megigazulással” mert a pogányok számára ezzel támaszt „jogalapot” a zsidókkal szemben. A hit melletti sajátos polemizálás „Sitz im Leben”-je tehát a zsidókkal szembeni igazságkeresés. A pogányoknak nem kell előbb zsidóvá lenniük, hogy megigazuljanak. (ld. Gal 3,8: „Előre látván pedig az Írás, hogy Isten hitből fogja megigazítani a pogányokat, eleve hirdette Ábrahámnak, hogy Te benned fognak megáldatni minden népek”.) Pogányoknak és zsidóknak ebben a konfrontációjában igazolnia kell magát és tanítványait, miszerint őket is ugyanazok a jogok illetik meg, - a hit által. Hovatovább „azért hitből, hogy kegyelemből legyen”(Rm 4,16!!) – helyezkedik szembe a törvény cselekedeteiből élni és megigazulni akaró zsidókkal.

Isten Nagy és Végső Igazsága a megigazulásról (Rm 3,19-26) bele van ágyazva Rm 1-11. fejezeteiben a cselekedetek ellen felvonultatott „hit általi megigazulás” újra és újra előhozott szövedékébe (1,17; 2,17; 4,1-5; 9,32; 11,6).

Konklúzió

Rm 3,27köv. kiváló példa annak szemléltetésére, hogy Pál a vita hevében olykor „túlteszi magát” a revelálódott igazságon (Isten igazít meg Jézus vére által), - és a megigazulásra vonatkozó tételt „több szinttel lejjebb kodifikálja”. Vagyis a hit Rm 3,28-ban közvetlenül kapcsolódik a megigazuláshoz. Így teljesítménnyé válik. Zsákutcába kerülve itt a „hit” Pál apológiáját szolgálja ki. Eközben **ő n á l l ó s u l é s e s z m é v é** (ideológiává) **v á l i k**. A **„hit általi megigazulást” Szent Pál „vesszőparipájának” tartjuk, melyet a maga helyén értünk, de belőle általános érvényű teológiai tételt nem faraghatunk. Ezzel ugyanis meghamisítjuk (nem csak megrövidítjük!) a „tulajdonképpen tanítást”.**

4. RÉSZ

A hit általi megigazulás dogmatikai aspektusban

Szemelvények a reformáció korának dokumentumaiból

1. Lutheránus fél

Luther Márton maga nem írt rendszeres teológiát. Felfogásáról prédikációi és apológiai munkái tanúskodnak. A megigazulás kérdését sem dolgozta ki. Katekézisei ebben a vonatkozásban hiányosak: sem a Kis Káté, sem a Nagy Káté nem tartalmaz **s e m m i t** a megigazulásról!! A hívő köztudat számára a megigazulás „lutheri tana” a Melanchton által szerkesztett Ágostai Hitvallásban (1530), illetve az Ágostai Hitvallás Apológiájában fogalmazódott meg..

A megigazulásról (Ágostai Hitvallás)

„Tanítják továbbá, hogy az emberek nem igazulhatnak meg Isten színe előtt a tulajdon érdemeik vagy cselekedeteik alapján; hanem ingyen, Krisztusért, hit által, ha hiszik, hogy (Isten) kegyelmébe fogadja őket és megbocsátja bűneiket a Krisztusért, aki halálával elégtételt adott bűneinkért. Ezt a hitet számítja be Isten, előtte érvényes igazságul. Római levél 3. és 4. fejezete.” (11)

Az Ágostai Hitvallás Apológiájából

II. (IV-VI.) A megigazulásról

Válogatott tételek

I..... kárhoztatnak minket azon tanításunkért, hogy az ember nem saját érdemei alapján, hanem ingyen, Krisztusért nyeri bűnei bocsánatát a Krisztusban való hit által. Ők ugyanis mind a kettőt kárhoztatják, úgy azt, hogy tagadjuk, hogy az ember érdemei alapján nyer bűnbocsánatot, mint azt a tanításunkat, hogy hit által nyer bűnbocsánatot és Krisztusban való hit által igazul meg.

9. A skolasztikusokazt tanítják, hogy az ember kiérdemli a bűnbocsánatot erejéhez mért munkássággal, azaz úgy, hogy az ész fájlalva a bűnt, Isten szeretetének munkáját mintegy kicsalja magából, vagy jól cselekszik az Isten kedvéért. ...

16. Ennélfogva, ha ebben elfogadjuk ellenfeleink azon tanát, amely szerint a bűnbocsánatot és megigazulást az észnek cselekedetei által kiérdemeljük, többé semmi különbség nem lesz a bölcsészeti, vagy farizeusi és keresztyén igazságosság között.

17. Jóllehet ellenfeleink, hogy Krisztust teljesen ne mellőzzék, követelik a Krisztusról szóló történetnek ismeretét, és annyit tulajdonítanak neki, hogy kiérdemelte részünkre egy bizonyos tulajdonságnak, vagy a mint ők nevezik, az első kegyelemnek (prima gratia) adását, mely alatt azt a tulajdonságot értik, mely hajlandóvá tesz Isten könnyebb szeretetére. Mindamellet csekélység az, amit erről a tulajdonságról tartanak, mivel az akaratnak cselekedeteit ezen tulajdonság vétele előtt és után egy természetűeknek képzelik. Azt képzelik, hogy az emberi akarat képes Isten szeretetére; az a tulajdonság pedig arra való, hogy ösztökélje ugyanannak örömeit cselekvésére. Követelik, hogy ezt a tulajdonságot előbb ki kell érdemelni azt

megelőző érdemek alapján; azután azt is követelik, hogy a törvény cselekedetei alapján ki kell érdemelni ezen tulajdonságnak erősödését és az örök életet.

18. Ekként a Krisztust eltemetik, hogy az emberek őt közbenjárónak ne használják, és ne gondolják, hogy őérette ingyen kapják a bűnbocsánatot és kiengesztelést, hanem hogy azt képzeljék, hogy a törvénynek saját erejükből való betöltése által kiérdemlik a bűnbocsánatot, és a törvénynek saját erejükből való betöltése által bizonyulnak igazaknak az Isten előtt; pedig a törvénynek soha senki sem tesz eleget, és az ész semmit egyebet nem tesz, csak egyes polgári cselekedeteket, s amellet sem az Istent nem féli, sem igazán nem hiszi, hogy ő az Isten gondviselésének tárgya. És dacára annak, hogy ezen tulajdonság létezéséről szólnak, mindamellet Isten szeretete a hitből való igazságosság nélkül az emberekben sem nem lehetséges, sem megérteni nem lehet, hogy mi legyen az Isten szeretete.

19. És hogy különbséget képzelnek a méltányossági és teljes (kegyelmi) érdem között (meritum congrui és meritum condigni), csupán csak játékot űznek, hogy világosan fel ne tűnjék pelagiánus voltuk. Ha ugyanis az Isten szükségképpen kegyelmet gyakorol méltányossági érdemek miatt, akkor az már nem méltányossági, hanem teljes érdem. De hát ők nem látják, mit mondanak. A szeretet ama tulajdonságának elnyerése után (az isteni kegyelemnek vétele után, mely a tiszta erkölcsi tettekre képesíti) azt hitetik el, hogy teljes (kegyelmi) érdemeket szerez az ember. S mégis azt követelik tőle, hogy kételkedjék, megvan-e ezen tulajdonsága. Miképpen tudják tehát hogy vajon méltányossági vagy teljes (kegyelmi) alapon szereznek-e érdemeket? ...

29. Ezen állításunknak igazolására nemcsak a Szentírásból, hanem az Atyákból is vannak bizonyítékaink. Mert Augustinus elég terjedelmesen szól a pelagiánusok ellen arról, hogy a kegyelem nem adatik érdemeink miatt. És a természetről s kegyelemről így szól: "ha a természeti képesség a szabad akaratból kifolyólag elegendő úgy annak megismerésére, mi a jó, mint arra, hogy jó életet éljünk: akkor Krisztus hiába halt meg; akkor értéktelenné lett a kereszt botránya.

36. Végül nagyon esztelenül írják ellenfeleink azt, hogy az örök haraggal sújtott emberek a szeretetnek magától létesülő tettei által (per actum elicited dilectionis) bűnbocsánatot érdemelnek ki, holott képtelenség Istent szeretni, mielőtt az ember bűnbocsánatot nyert hite által. Mert az olyan szív, amely valóban érzi Isten haragját, nem szeretheti Istent, míg kiengeszteltnek nem látszik neki. Míg rettegten és az örök halálba vetni látszik: addig az emberi természet nem képes (annyira) felemelkedni, hogy a haragra gerjedt ítélő és büntető Istent szeresse...

41. és helyzetetett közbenjárónak és engesztelőnek. És ezen ígéret nincs feltételezve tetteink érdemszerűségétől, hanem kegyelemből ad bűnbocsánatot és megigazulást, miként Pál mondja (Róm 11,6): "Ha cselekedetekből van, többé már nem kegyelem," és másutt (Róm

3,21): "Istennek igazságossága kijelentetett a törvény nélkül," azaz ingyen (kegyelemből) adatik a bűnök bocsánata. És így a kiengesztelés nem függ érdemeinktől. ...

A megigazító hitről

49. És könnyen lehet különbséget tenni ezen hit és a törvény igazságossága között. A hit oly szolgálat (latreia), mely elfogadja az Isten által nyújtott jótéteményeket; a törvény igazságossága oly szolgálat mely Isten elé terjeszti érdemeinket. Úgy akar tehát az Isten mi tőlünk hit által tiszteltetni, hogy tőle magától elfogadjuk azt, amit ígér és nyújt.

50. Hogy azonban a hit nemcsak történeti ismeretet jelent, hanem azt a bizalmat, amely az ígéretnek hitelt ad, azt világosan bizonyítja Pál, aki így szól (Róm 4,16): "azért kell hitből valónak lennie az igazságosságnak, hogy az ígéret biztos legyen." Tudja ugyanis azt, hogy az ígéretet csak hit által lehet elfogadni. Ez okból az ígéretet és hitet elválaszthatatlanul egymásra való hatásában hasonlítja és köti össze.(kiemelés tőlünk)

53. Valahányszor tehát a megigazító hitről szólunk, tudnunk kell, hogy a következő három fogalom együvé tartozik: az ígéret, és pedig a kegyelemből való; Krisztus érdemei, mint bizonyos ár és a kiengesztelés. A hitet ígéret alapján vesszük; az ígéretnek a kegyelemből való volta kizárja érdemeinket, és azt jelenti, hogy a jótéteményt könyörületből adja az Isten. Krisztus érdemei az ár, mert kell valamely meghatározott engesztelésnek léteznie a mi bűneinkért. ...

55. A hit ugyanis nem azért igazít meg, vagy üdvözít, mivel önmagában érdemszerű cselekedet, hanem csak azért, mivel elfogadja az ígért könyörületességet... (kiemelés tőlünk)

60. Ekképp akarja magát az Isten velünk megismertetni, így akarja magát tiszteltetni, hogy tőle magától vegyük a jótéteményeket, mégpedig az ő könyörületességéből, s nem a mi érdemeinkért. Ez minden kísértéseinkben legteljesebb vigasztalás. És ilyenmű vigasztalásainkat semmisítik meg ellenfeleink, amidőn a hitet elhomályosítják és gyalázzák, és csupán azt tanítják, hogy az emberek cselekedeteik és érdemeik által lépnek érintkezésbe Istennel". (12)

2. A tridenti zsinat tanításából - Határozat a megigazulásról (1547.01.13.)

3.fejezet „Jóllehet Ő valóban mindenkiért halt meg” (2Kor 5,15), nem mindenki kapja meg halálának jótéteményét, hanem csak azok, akik részesednek szenvedésének érdemében....soha senki sem igazulhat meg, csak ha Krisztusban újjászületik (2. és 10. kánon), mivel ebben az újjászületésben, Krisztus szenvedésének érdeme által, a megigazulás kegyelme révén részesülnek....

4.fejezethogyan kerül át a kegyelem és a „fogadott fiúság” (Rm 8,15) állapotába a második Ádám, a Megváltó, Jézus Krisztus által. Ez az átkerülés pedig az evangélium

meghirdetése után az újjászületés fürdője (5.kánon), vagy annak kívánása nélkül nem lehetséges, mint írva van: „Aki nem születik újjá vízből és Szentlélekből, az nem megy be Isten országába” (Jn3,5)

5.fejezet A felnőttek megigazulását Isten Jézus Krisztus általi megelőző kegyelméből (3.kánon) kell eredeztetni, vagyis az Ő elhívásából, amely anélkül hívja el őket, hogy bármiféle érdemük lenne....miközben az Isten megérinti az ember szívét a Szentlélek megvilágítása által, - sem az nincs, hogy az ember maga egyáltalán semmit sem tesz, befogadva ezt a sugallatot, mert hisz ezt el is vethetné, de mégis Isten kegyelme nélkül nem mozdulhat a megigazulás irányában, az Ő színe előtt, csak a saját szabad akaratából. Ezért, amikor a Szentírás azt mondja: „Térjete vissza hozzám, és én is visszatérek hozzátok” (Zak 1,3), szabadságunkra kell gondolnunk, mikor pedig azt mondjuk: „Téríts magadhoz minket Uram, és mi megtérünk” (Siralom 5,21), megvalljuk, hogy Isten kegyelme megelőzi a mi elhatározásunkat.

7. fejezet ...a megigazulás nem csupán a bűnök bocsánata (11.kánon), hanem a belső embernek a kegyelem és a kegyelmi ajándékok akaratlagos befogadása által megvalósuló megszentelődése és megújulása....A hit, hacsak nem társul hozzá a remény és a szeretet, sem nem egyesít tökéletesen Krisztussal, sem nem tesz az ő testének élő tagjává. Ezért igaz a mondás: „Tettek nélkül a hit halott”(Jak2,7), és tétlenné válik (19.kánon), és Jézus Krisztusban nem az számít, ha valaki körülmetélt, vagy körülmetéletlen, hanem csak a hit, amely szeretet által hat” (Gal 5,6; 6,15).....Krisztus szava: „Ha el akarsz jutni az örök életre, tartsd meg a parancsolatokat” (Mt 19,17; 18-20, kánon).

8. fejezet Amikor pedig az Apostol azt mondja, hogy ti. az ember „hit által” (9.kánon) igazul meg és „ingyen”, Rm 3,22-24), ezeket a szavakat olyan értelemben kell érteni, amely felől az Egyház mindenkor ugyanúgy gondolkozott és nyilatkozott, mégpedig úgy, hogy azért igazulunk meg a hit által, mivel „ a hit az ember üdvösségének a kezdete”, minden megigazulás alapja és gyökere, „amely nélkül lehetetlen Istennek tetszeni” (Zsid 11,6), és eljutni az Ő fiainak közösségébe. **Ingyenesnek pedig azért mondjuk a megigazulás kegyelmét, mert azon mozzanatok közül, amelyek megelőzik a megigazulást, sem a hit, sem a cselekedetek magát a megigazulás kegyelmét nem érdemlik ki. „Ha a kegyelem alapján, akkor nem tettek fejében, különben a kegyelem nem volna kegyelem” – mondja ugyanazon apostol (Rm 11,6). (Kiemelés tőlünk)**

11. fejezet ...Ennélfogva senki se hízelegjen magának a „csak a hit által” elvét hangoztatva, azt gondolva, hogy egyedül a hit által lett örökös és az örökség várományosa, miközben a Krisztussal együtt való szenvedés nélkül akar megdicsőülni.(13)

Értékelés

Rendkívül figyelemreméltó tény, hogy mindkét fél alapdokumentuma tartalmazza a „hit általi megigazulás”-sal kapcsolatos fenntartást. Vagyis mindkét fél tisztában van ennek az állításnak az ambivalens voltával. De míg a protestáns fél csupán szabadkozik („A hit ugyanis nem azért igazít meg, vagy üdvözít, mivel önmagában érdemszerű cselekedet, hanem csak azért, mivel elfogadja az ígért könyörületességet”), a tridenti tanítás határozottan állást foglal a „hit általi megigazulás” jogossága és igazsága ellen. (ld. az imént idézett szöveget). Ámde nem ad arra, hogy egyben fel is számolja. Csak negálja, jó okkal, de az érvelés szét van szóródva a teljes anyag apológiai arzenáljában. (A zsinati Atyák a tanítás több más pontján is

/ kegyelem, újjászületés, megszentelődés, szabad akarat kérdése, stb./ „tűzoltásra kényszerültek” a problémák sokasága és az idő rövidege miatt.)

Tehát a protestáns fél „szándéknyilatkozatai”, miszerint nem úgy kell érteni...hanem, valamint a trentoi határozatok imperfect (befejezetlen) volta bizonyítja, hogy dogmatikailag sosem volt stabil a hit általi megigazulás tana.

Ha most ezekhez a félmegoldásokhoz hozzá tesszük azt, ami Luther Rm 1,17 versének fordítása kapcsán kijelentett, akkor minden hajdani okosság elvetél:

„Az ember a hit által igazul meg”, Luther a maga bibliafordításában így fordította: „Az ember e g y e d ü l a hite által igazul meg.” Ellenfelei szemére vetették, hogy nem híven fordítja a Szentírást. Luther „Ein Sendbrief” című röpiratában erre azt felelte: „A pápistáknak összevéve nincs annyi eszük, hogy a Szentírás egyetlen fejezetét is megérteni vagy németre fordítani tudják. Az ő számárordításuk gyenge ahhoz, hogy engem megítélni tudjanak. Én tudom – ők azonban kevesebbet tudnak mint a molnár számára – hogy mennyi művészet, szorgalom és erő kell a jó fordításhoz. Ezek a számárfejek úgy néznek ezekre a betűkre, mint a borjú az új kapura, azonban a latin nyelvben nem a betűket kell nézni, mint ahogyan ezek a szamarak teszik. Nem tűröm, hogy akármilyen pápaszamar vagy (öszvér) bírálgasson engem. Az ilyen szamaraknak a „sola” szóra vonatkozó haszontalan beszédére csak annyit mondok: Ezt Luther akarja így, ő pedig doktor az összes pápista doktorok fölött. „Sic volo, sic jubeo, stat pro ratione voluntas.” „Így akarom, így parancsolom, az értelem helyett itt áll az akarat.” (14)

A „SOLA FIDE” lutheri okoskodása t a r t h a t a t l a n !

3. XX. századi protestáns teológusok a hit általi megigazulásról

A protestáns teológiában minden további nélkül hagyományozódik a kifejezés. Természetesen szabadkozások kíséretében. Most csak két neves kortárs-teológussal példálódzunk:

„Röviden ki kell térnünk a „Megigazulás hit által kegyelemből” kifejezésre is. Nagyon gyakran rövidített formában idézik: „Megigazulás hit által”. De ez rendkívül félrevezető, mert azt a képzetet kelti, hogy a hit az ember cselekvése, amely által kiérdemli a Megigazulást. Ez viszont a Megigazulásról szóló tanítás teljes és szörnyű eltorzítása. Az egyedüli ok: Isten (kegyelemből), a hit pedig az a csatorna, amelyen keresztül a kegyelem eljut az emberhez (hit által). Az articulus stantis et cadentis ecclesiae (ama hittétel, melyen az egyház áll vagy bukik – szerk.) a lehető legtisztább formájában kell megőriznünk még itt is. Tehát: „Megigazulás hit által kegyelemből”. – mondja Paul Tillich (15)

A „hit általi megigazulás” tehát nem azt jelenti, hogy a bűnös azért igazul meg, mert hisz, vagy mert a hite beszámít. Ez a hitet emberi tetté vagy cselekedetté fokozza le. Luther szerint Isten minden szükséges feltételt megad a megigazuláshoz, tehát a bűnösnek mindössze annyit kell tennie, hogy elfogadja azt. Isten aktív, az ember passzív a megigazulásban. A „megigazulás kegyelemből hit által” kifejezés még világosabban fejezi ki a tan jelentését: a bűnös megigazulása Isten kegyelmén alapul, és hit által fogadjuk el. Az egyedül hit általi megigazulás dogmája azt állítja, hogy Isten ad meg mindent, ami az üdvösséghez szükséges.

Még maga a hit is Isten ajándéka, és nem emberi cselekvés. Isten maga tesz eleget a megigazulás feltételeinek. Tehát, ahogyan láttuk, „Isten igazsága” nem az az igazság, mely eldönti, hogy eleget tettünk-e a megigazulás feltételeinek vagy nem, hanem az az igazság, amely nekünk adatik, hogy megfelelhessünk a feltételeknek....Augustinus már korábban megfogalmazta ezt a gondolatot; Luther azonban finom irányváltást adott neki, és ez a „törvény előtti megigazulás” fogalmának kialakulásához vezetett”, - érvel Alister E. McGrath. (16)

Értékelés

Látjuk tehát, hogy a „hit általi megigazulás” a megigazulástan kérdéskörének mindmáig a leggyengébb pontja. Ezzel együtt még mindig „szlogen”. Hovatovább a lutheránus - római katolikus egyeztető tárgyalások „vezéreszméje”. A római fél nyilvánosan „elpártolt” ettől az „ügytől”. A lutheránus teológusok magukra maradtak exponált féligazságukkal. Sőt több lett nyilvánvalóvá: az Ige egyházában Luther tekintélye hagyományt teremtett. Hagyomány regnál a Szentírás fölött!! Ezzel befellegzett a lutheri értelemben vett „sola Scripturának”?!

4. A katolikus teológia tanítása a megigazulásról

Amíg a protestáns megigazulástan „hibás”, addig a katolikus megigazulástan n e m i s l é t e z i k. Amennyiben említésre kerül, a „kegyelemtan” burjánzó szövedékében találjuk. A tanítás ilyen formában nem adekvát a Szentírással; nem követi és nem is adja vissza annak egyszerű, és jól differenciált terminológiáját. Megkockáztatjuk: ez az „igazi” Egyházszakadás, amely megelőzte a reformációt. Elszakadás magától a Szentírás szövegétől, a teológiai hagyomány égisze alatt. Ez a tanbeli vákuum - és az elmarasztható rossz gyakorlat – nagy esélyt adott Luthernek. Nem is kérdés, hogy a reformáció nagy érdeme a megigazulás tanításának a felszínre hozása, - még akkor is, ha nem volt hibátlan az okfejtés. A jól ismert „fejlemények” a római felet a megigazulás kérdésében ellenállásra készítették. Önazonosságának meghatározásában ez a tárgykör nem kapott hangsúlyt, sőt azt mondhatjuk, hogy Róma a mai napig nem is ismerte fel a megigazulás központi szerepét a megváltásban. (ld. a Ratzinger tanulmányt)

Katolikus „megigazulástan” - különböző aspektusokból

Tomista megközelítés

Álljon itt az interneten szereplő összegző tanítás:

A megszentelő Isten

(Az aktuális kegyelem Az aktuális kegyelem természete)

.....

A habituális kegyelem

A megigazulás folyamata

203. *A felnőtt ember Isten kegyelmétől indítva és azzal együttműködve köteles előkészülni a megigazulásra. (De fide.)*

204. *A felnőtt ember megigazulása hit nélkül lehetetlen. (De fide.)*
 205. *A hiten kívül további cselekedeteknek is jelen kell lennie. (De fide.)*

A megigazulás állapota

206. *A megszentelő kegyelem egy teremtett természetfeletti adomány, amely ténylegesen különbözik Istentől. (Sent. fidei proxima.)*
207. *A megszentelő kegyelem a lét egy természetfeletti állapota, amely Isten által belénk árad, és amely tartósan a lélekben marad. (Sent. certa.)*
208. *A megszentelő kegyelem nem önmagában létező állag (szubsztancia), hanem valóságos járuléka (akcidens), amely a lélek állagához (szubsztanciájához) járul. (Sent. certa.)*
209. *A megszentelő kegyelem ténylegesen különbözik a szeretettől, a szeretet természetfeletti erényétől. (Sent. communior.)*
210. *A természetfeletti kegyelem egy részesedés az isteni természetben. (Sent. certa.)*
211. *A megszentelő kegyelem megszenteli az embert. (De fide.)*
212. *A megszentelő kegyelem természetfeletti szépséget ad a léleknek. (Sent. communis.)*
213. *A megszentelő kegyelem a megigazult embert Isten barátjává teszi. (De fide.)*
214. *A megszentelő kegyelem a megigazult embert Isten gyermekévé, és az örök élet reménybeli örökösévé teszi. (De fide.)*
215. *A megszentelő kegyelem a megigazult embert a Szentlélek templomává teszi, és így maga a Szentlélek lakik benne. (Sent. certa.)*
216. *A hit, remény és szeretet három isteni vagy teológiai erénye a megszentelő kegyelemmel az emberbe öntetik. (De fide)*
217. *Az erkölcsi erények szintén az emberbe öntetnek a megszentelő kegyelemmel. (Sent. communis.)*
218. *A Szentlélek ajándékai szintén az emberbe öntetnek a megszentelő kegyelemmel. (Sent. communis.)*
219. *Külön kinyilatkoztatás nélkül senki sem lehet biztos a hitnek a bizonyosságával afelől, hogy valóban kegyelmi állapotban van. (De fide.)*
220. *A megigazult emberekben a megszentelő kegyelem állapota nem egyenlő. (De fide.)*
221. *A kegyelem növekedhet a jócselekedetek által. (De fide.)*
222. *A kegyelem, amellyel megigazultunk, elveszítetű, és a halálos (és súlyos) bűn által el is veszítjük. (De fide.)*
223. *A megszentelő kegyelemmel mindig elvesztjük a szeretet erényét is. (Sent. communis.?)*

224. *A megszentelő kegyelem Isten kegyelmétől indítva, Krisztus érdemből a bűnbánat szentsége által újra elnyerhető. (De fide.)*

A megigazulás következményei vagy gyümölcsei, avagy az érdemről szóló tanítás

225. *A megigazult ember Jézus Krisztus érdemei által, Isten kegyelmének segítségével, jócselekedeteivel valóban érdemeket szerez. (De fide.)*

226. *A megigazult ember jócselekedeteivel kiérdemli magának a megszentelő kegyelem növekedését, az örök életet (már ha kegyelem állapotában hal meg), és a mennyei dicsőség növekedését. (De fide.) (17)*

(fel)

Inkább LE AZ EGÉSSZEL! A kegyelemnek ez a dologi értelmezése („valóságos járulék/akcidens”) és a vele való manipulálás messze esik a Biblia kegyelem-felfogásától, mely szerint a kegyelem nem materia, hanem az irgalmas Isten **d ö n t é s e**, határozata. (A Szentlélek árad, - és nem a Kegyelem!) Azt látjuk, hogy a katolikus dogmatika a megigazulást nem képes kibontani a katolikus értelemben vett kegyelem karjaiból, miközben elkerüli a figyelmét a Szentírás világos és egyértelmű tanítása.

Magyar Katolikus Lexikon

megigazulás (lat. *iustificatio*, a *iustum facere*, 'igazzá tesz' kifejezésből)

az ember igazzá válása Isten előtt. – Bibliai képpel kifejezve: megmenekülés Isten ha- ragjától és részesedés az örök életben.....A kiengesztelődést Krisztus kereszthalála hozta meg, így belőle árad ki a megigazulás. /egyéb:/ A megigazulást Krisztus szerezte meg számunkra kereszthalálával, és akkor válunk annak részesévé, amikor misztikus testének tagjává válunk...Az ember a beléje vetett hit által válik az ő igaz voltának részesévé....A Biblia tehát összekapcsolja a hitet és a megigazulást. A megigazulás a hitből és a hit által jön (Róm 1,17; 3,22; Gal 2,16). A hit tehát a megigazulás gyökere, de Isten kegyelme által....(18)

A kiemelt részek mondanivalója nem adekvát a Szentírással. Az első mondat nem igaz (ld. Rm 4,25: /Krisztus/ „bűneinkért halálra adatott, és **f e l t á m a s z t a t o t t** a megigazulásunkért); a második csak a katolikus keresztről szóló tanítás világosságánál lesz érthető.

Hogy ki honnan indul ki, és mit vélelmez a megigazulás döntő motívumának, úgy látszik a teológusok egyéni nézőpontjának kérdése. Erre a „megigazulás” szó kerülgetése és szinonimák alkalmazása utal. A szócikkben a „kiengesztelődés” szerepel. Pedig ez valójában nem szinonima!

A Katolikus Egyház Katekizmusa

2.cikkely; Kegyelem és megigazulás (19)

A Katekizmus csak az 5. szakaszban jut el a definícióig: „*A megigazulás egyszersmind Isten igazságosságának elfogadása a Jézus Krisztusba vetett hit által*”. Ez teljességgel a Szentírással megegyező állítás. Korábbi állításaiban (**1987; 1988; 1989**) a Szentlélek kegyelme volt a kiindulópont. Nyomós kifogásunk, hogy a Katekizmus megigazulástanának alanya nem Isten. Nem Ő igazít meg, hanem a Szentlélek kegyelme (ereje). Ez nem biblikus.

Vegyük sorra az állításokat:

1990 „*A megigazulás elszakítja az embert a bűntől...*” Ugyanaz a hiba, hiszen a megigazulás nem „cselekszik”.

1991 ...„*Az igazság itt az isteni szeretet egyenességét jelenti*”.

Ez nem áll, - amennyiben itt Isten Igazságáról (Igaz voltáról) van szó. Ez az Ő h ű s é - g é t jelenti, mi szerint I g é r e t é n e k e l e g e t t e s z. Rm 3,27 értelmében (mint már exegetáltak), megigazulásunk feltétele, hogy Isten „legyen” igaz, mert csak az Igaz Isten képes megigazítani.

A következő mondat állítása sem egyértelmű: „*A megigazulás folytán hit, remény és szeretet önti el szívünket...*” Ez már nem tartozik a tárgyhoz, és zavaró „eldönteni”, miért is került bele az összefüggésbe.

1992 „*A megigazulást Krisztus szenvedése révén érdemeltük ki...*” Szintén pontatlan megfogalmazás, hiszen nem a mi érdemünkről van szó (nem is lehet!), h a n e m K r i s z - t u s é r d e m é é r t k a p t u k m e g.

Újabb zavaró tényező, miszerint „*A megigazulás hitünk szentsége, a keresztség teszi lehetővé számunkra*”. A keresztség nem lehet „alany”.

(Még ugyanebben a szakaszban) „*A megigazulás elfogadtatja velünk Isten igazságosságát...*” Fordítva van: az Igaz (igazságos) Isten adja nekünk a megigazulást.

1993 „*A megigazulás együttműködést teremt Isten kegyelme és az ember szabadsága között*”. A megigazulás válik alannya, a k i „intézkedik”.

1994 „*A megigazulás Isten szeretetének legkiválóbb műve: Jézus Krisztusban nyilvánul meg, és a Szentlélek adománya*”. A megigazulás (megigazítás) Isten kegyelmi aktusa; Alanya az Atya Isten és nem a Szentlélek.

1995 „*A megigazulás azáltal, hogy megteremti a belső embert, (Rm 7,22; Ef 3,16), az egész ember megszentelését is jelenti*”. A megigazulás és a megszentelődés nem ugyanaz.

Amit láttatni vélünk a megigazulás kérdésével kapcsolatban, azt a Katekizmus is felszínre hozza: nagy a terminológiai zűrzavar. Nincs jobb példa erre, mint ami a „kegyelem” szóval történik. A Szent Ágoston féle „kegyelmi hármast”(megelőző kegyelem – cselekvő kegyelem – együttműködő kegyelem); Aquinoi Szent Tamás felosztása (aktuális kegyelem – habituális kegyelem). Mindegyik felosztás spekulatív; egyik sem magától értődő.

Nem csupán a kegyelem szó használata kritikus, de az a módszer is, mely a „kegyelem kizsákmányolásához” vezet. A „minden kegyelem” kétfélét jelent: 1. mindent Isten kegyelmének tulajdoníthatok; 2. mindenből kegyelem lesz, ami fölmerül (vagy amit előhozunk). Ennek az lesz a következménye, hogy maga a Szentírás összhangzatos tanítása falsul meg:

Isten Kegyelme lesz az Úr, Isten helyett. Önállóan „cselekszik”, - lásd a Katekizmust. Emiatt a folytonos „kegyelemmel való elárasztás” miatt devalválódnak Isten egyéb jelentős attribútumai (irgalmas, megváltó üdvözítő, stb.) és velük együtt vesznek azok a karakteres hangsúlyok, amelyek a megváltás lépéseit a befogadó fél számára pregnánssá, érthetővé teszik.

5. RÉSZ

Operatív kritika

A megigazulás kérdése polémiájának csalárdsága rendkívül burkolt. Mindemellett még meg kell állapítsuk, hogy ezidáig egyik fél sem állította fel a „megigazulás” korrekt képletét.

Nos, amennyiben a „megigazulás” kérdése központi jelentőségű, de a hozzá kapcsolódó tanítás nem egyértelmű, jól tesszük, ha rákérdezzük magára a kulcsszóra. Honnan veszi eredetét ez a kifejezés. Ez a nyakatekert jogi fogalom hogyan nyeri el igazi tartalmát a Jézusban való megváltásban?

A megigazulás egyszersmind jogállás

a) Isten (már)pedig Bíró

Kegyelem és megigazulás Genézis 3. kontextusában

Isten Bíró szerepe a Szentírásban nem interpretáció kérdése, hanem Isten megnyilvánulási formája, vagyis tény. Lássuk a bűneset (Gen 3) „végkifejletét”, amelynek leírása szó szerint egy jogi ügylet lépéseit tárja elénk:

- Isten „nyomoz” az „eltűntek” után.
- Leleplezi őket.
- Felelősségre vonja őket.
- **ÍTÉLETET MOND FELETTÜK.**
- Büntetés szab ki és végrehajtja.

Isten ítéletének jelentősége kulcsfontosságú a Szentírás üzenetének megértésében, mert ezzel az isteni ítélethirdetéssel lett Ádám és Éva „esete” eredeti bűnből á t e r e d ő b ű n n é, s származott át az egész emberiségre!! Ennél fogva szükségszerű, sőt k ö t e l e z ő Ő t B í r ó n a k e l i s m e r n i. Hiszen ez a „rendelkezés” motíválja az egész megváltási procedúrát:

- Az egész emberiség Isten ítélete alatt van
- Krisztus áldozata mint büntetésünkért való „helyettes elégtétel”.
- Ám megfogalmazódik már a „protoevangélium” is: az Asszony (Fia) a kígyó fejére tapos.

Isten bírói funkciója tehát egy korrekt bibliteológiai állítás, melynek helyessége mellett a teljes Szentírás tanúskodik. Ha ennek a fontos ténynek híjával gondolkodunk, akkor a kegyelem, amelyen az egész megváltástan nyugszik, a levegőben marad. Mert a k e g y e l e m c s a k a z í t é l e t e l l e n é b e n k e g y e l e m!!

Ítélet - ÍGÉRET - Megigazulás

Kötelező ebben a sorrendben gondolkodni!

Az ítélet megelőzi az ígéretet, ezért az ígéretben foglaltaknak á r a v a n. Másrészt az ígéretben benne van, hogy felmentésnél több történik: újjá teremtés. Ezért és csak ezért n e m á r t a t l a n l e s z a b ű n ö s b ő l, h a n e m m e g i g a z u l t, s l e s z a m e g i g a z u l t e g y b e n „új teremtés” is. Isten nem r e h a b i l i t á l, hanem r e k o n s t r u á l.

Ezért következményesen központi (kiemelt) szerepet kell kapjon a dogmatikában a *m e g i g a z u l á s*, *m i n t a z Í g é r e t b e v á l t á s a*, vagyis Isten hűségének és igazságosságának legfőbb bizonyítéka. Az általunk középpontba állított Rm 3,26 éppen ezt a „vezéreszmét” bizonyító kinyilatkoztatás: „...*hogy igaz legyen Ő, - és megigazítsa azt, aki a Jézus hitéből való*”.

A megigazulás egzisztenciális élményként manifesztálódik

Alapja a Teremtő és a teremtmény közötti *s z e m é l y e s* kapcsolat. Ennek megfelelően Isten és a *b ű n ö s E m b e r*, illetve a szabadító (Meváltó) és a megszabadított (megváltott Ember) állnak szemközt egymással. Az Isten Lelkétől megérintett ember magát *b ű n ö s n e k* és ennél fogva *e l v e s z e t t n e k* találja. Majd megismerve megváltó Istenét, személyesen átélheti igazzá nyilvánítását.

A Reformáció annyiban „időtálló”, amennyiben Isten szabadító üzenetének és az ember egzisztenciális vákuumának ezt a szerves összefüggését a felszínre hozta. Ez még akkor is érdeme marad, ha maga a „hit általi megigazulás” (vagy akár a „kegyelemből hit általi megigazulás”) tana elhibázott.

6. RÉSZ

„Megigazulván a Jézus vére által”

A Katolikus Egyház nagy esélye (1)

„Megigazulván...a Jézus vére által” (Rm 24/a-25/b). Az „engesztelő áldozatra” (*ἱλαστήριον*) való utalás az Eucharisztia közepébe emeli a megigazulást. Ezzel maga a Kinyilatkoztatás ad esélyt Rómának arra, hogy 500 év után fordítson a helyzeten, mivel a „Jézus vérével való közösséget” a mai napig hirdeti és felajánlja a Szentmise Eucharisziájában. Az Eucharisziában ugyanis egyszerre van jelen a „tan” és a feltámadott Krisztussal való közösség megélésének aktusa. Mert amennyiben maga a Feltámadott Krisztus van jelen feltámadott testében, úgy ott van az Eucharisziában „személyesen” a megigazítás *A l a n y a*.

Talán itt volna az ideje, hogy a transzszubsztanciáció csodálatos valósága „megtermékenyüljön” a megigazulás aspektusával. Ám ehhez arra volna szükség, hogy Róma az eucharisztikus áldozás megigazító voltára ráismerjen és azt kiemelten kezelje.

Ez a hangsúlyozás azért fontos és nélkülözhetetlen, mert amíg az ember nem ismeri meg és nem éli át megigazulását, nem tekinthető kereszténynek, azaz Krisztust követőnek, mert *v a l ó j á b a n f o g a l m a s i n c s (!) a m e g v á l t á s l é n y e g é r ő l*.

A Kulcs-Ige fényében a római egyháznak óriási esélye van. Az esélye abban áll, hogy egészen konkrétan, az objektivitás erejével képes felmutatni a Szentháromság Isten megigazító (igazzá tevő) munkáját az Eucharisziában, – míg a protestáns félről kiderül, hogy egyszer s mindenkorra elhibázta (ezt) a dolgot (is) a transzszubsztanciáció (átlényegülés) tagadásával.

A protestáns megigazulás valójában *e s z m e i* síkon mozog. Isten objektív megváltó tevékenysége, illetve az ember szubjektív „megtapasztalása” (döntése) jól elhatárolódnak. Protestáns módon nincs lehetőség arra, hogy az ember demonstratív módon élje meg a megigazulás *é l m é n y é t*. Ez belső döntés marad. Nem lehet időhöz, helyhez kötni. Bár van „helye és ideje”, de ezek ugyancsak szubjektívek és alkalomhoz, különleges „megtapasztalásokhoz” kötődnek. Dogmatikailag nem lehet különbséget tenni a „hitre jutás”

és a „megigazulás” aktusa között. Továbbá mivel a reformált egyházak csak két szentséggel (kereszttség és úrvacsora) élnek, ezen belül (is) tagadják a szentségek „ex opere operato” jellegét, még az sem áll(hat) fenn, hogy a megigazulás valamelyik szentség kiszolgáltatásához objektíve kötődjék. **E l l e n k e z ő l e g!**

Elképesztő bátorsággal (vagy naivitással?) a Nagy Mű visszafelé kezd „működni”: az egyszeri megigazulás(om)nak Jézus egyszeri áldozata felel meg. S a liturgiai „rendcsinálás” számúzi az istentiszteletből az Eucharisztikus részt, amely évenkénti 5-10-szer bemutatott „emlékvacsorává” minősül.

A transzszubsztanciáció (átlényegülés) tagadása a „bizonyíték” arra, hogy a hit által megigazult embernek „már” nincs szüksége Krisztus Vérére. A kenyér és bor jegyei csupán emlékeztetik őt Krisztus áldozatára. Így aztán Isten megváltó kegyelmébe vetett hite – akármennyire is „valóságos” – nem válik eucharisztikus módon megtapasztalttá, „megízlelhetővé”. (ld. Zs 34,9; 1Pt 2,3)

exkurzus

A protestáns félnél az objektivitást az üdvösséggel való összekapcsolás eredményezi: megigazultál, - üdvösséged van! De „addig is” a megszentelődés (a Szentlélek munkája az üdvösség elérése érdekében) útját járod a biztos üdvösség felé. Ez az az úgynevezett „üdvbizonyosság”, amely a protestáns hívőt a katolikus hittársa elébe helyezi, aki megigazulásának **n e m** ismeretében „folyton gyón és áldozik”. Ennek az „üdvbizonyoságnak” egy teológiai melléfogás az eredménye: a megigazulás az üdvösség szinonimájává válik. **Ez pedig nem igaz!**

Összefoglalva

A fentiek értelmében a megigazulás kérdése mérhetetlenül több annál, mint amit a reformáció valaha is meghirdetett. Az Eucharisztia bemutatása olyan szintű demonstrálása a megigazulásnak, amelytől a protestáns fél elmarad a „hit általi megigazulás” tanával. Még több: bebizonyosodik, hogy Luther „s o l a fide”-je (e g y e d ü l hit által) nemcsak a Szentírás (Rm 1,17) meghamisítása egy „betoldással” („egyedül”), - de szó szerinti értelemben véve Isten kizárása a megigazulásból (!)

Feltámadt a mi megigazulásunkra

A katolikus egyház nagy esélye (2)

A megigazulásra vonatkozó tanítás egyes tételei szét vannak szórva Pál írásaiban. Rm 3,24-25 értelmében Krisztus vére (engesztelő áldozata) volt a hivatkozási alap. Rm 4,25-ben halál és feltámadás kontextusába van állítva: a megigazulás mögött a teljes váltságmű áll. „*Ki a mi bűneinkért halálra adatott, és feltámasztatott a mi megigazulásunkért*”.

Isten megigazító tevékenysége mögött tehát Jézus halála és feltámadása áll. Akárcsak az Eucharisztia két felvonásban való alapítása, a megigazulás is „kétfelvonásos”. Jézus váltságműve, melyben halála és feltámadása elválaszthatatlan egységet képez. Bűn és megigazulás - a kálvária és az üres sír. Rm 4,25 a fejezet utolsó verse. Pál az üzenetet itt nem bontja tovább.

1Kor 15-ben azonban visszatér a tárgyra:

„Ha pedig a Krisztus fel nem támadott, hiábavaló a ti hitetek; még bűneitekben vagytok”.
(1 Kor. 15,17)

Pál apostol itt a feltámadás kihatását annak bűn eltörlő erejében mutatja fel. Ezzel „visszanyúl” a megigazulni kívánó bűnös emberhez: Krisztus feltámadása erejével őt bűneiből kiragadja. Ez a bizonyosság folytatódik Rm 6-ban, amely Pál keresztségről szóló tanítása.

Róm. 6,3-11

„Avagy nem tudjátok-é, hogy a kik megkeresztelkedtünk Krisztus (Gal 3,27; Kol 2,12) Jézusba, az ő halálába keresztelkedtünk meg? Eltemettünk azért ő vele együtt a keresztség által a halálba: hogy miképpen feltámasztatott Krisztus a halálból az Atyának dicsősége által, azonképpen mi is új életben (Eféz. 4,22-24.) járjunk.

Mert ha az ő halálának hasonlatossága szerint vele egyé lettünk, bizonyára feltámadásáé szerint is azok leszünk. (rész 8,11)

Tudván azt, hogy a mi ó (Gal. 5,24) emberünk ő vele megfeszítettett, hogy megerőtelenüljön a bűnnek teste, hogy ezután ne szolgáljunk a bűnnek:

Mert a ki meghalt, (1 Pét. 4,1. 2) felszabadult a bűn alól.

Hogyha pedig meghaltunk Krisztussal, hisszük, hogy élünk is ő vele. (2 Tim. 2,11)

Tudván, hogy Krisztus, a ki feltámadott a halálból, többé meg nem hal; a halál többé rajta nem uralkodik,

Mert hogy meghalt, a bűnnek halt meg egyszer; hogy (Zsid. 7,27) pedig él, az Istennek él.

Ezenképpen gondoljátok ti is, hogy meghaltatok a bűnnek, (1 Pét. 2,24) de éltek az Istennek a mi Urunk Jézus Krisztusban.

Pál nem kevesebbet állít, mint a keresztség bűn eltörlő erejét. Ezzel megalapozza a keresztség szentségéről szóló tanítást. Halál és feltámadás – bűn és megigazulás (új élet) fedik egymást egy „kölcsonös felajánlásban”. Ez megköveteli a Krisztus halálába és feltámadásába való belehelyeződést. **A keresztség értelme és jelentősége tehát Jézus Krisztus váltságművével való azonosulásban van. Íme a másik szentség, amely a megigazulással közvetlen relációban van: a keresztség.**

Exkurzus

A protestáns tanítás nemhogy nem kapcsolja össze a megigazulást a keresztséggel, de tagadja a keresztség bűneltörlő hatását. Nem kívánja meg az Igével való azonosulást, - és nincs „ex opere operato” (a szentségnek nincs önmagában vett ereje). Nem Istennek hisz feltétlen bizalommal (miszerint Ő megteszi, amit megígér), hanem Luther nyomdokain jár, aki Rm 6 – ot magyarázva arra a következtetésre jut, hogy bár az óemberét halálba adta a keresztségben, de azért „úszik még az a dög”. Sajnos ebben Pál is segít, miután Rm 7-ben a bűneitől megszabadulni képtelen emberrel együtt (1. szám 1. személyben) tesz vallomást:

Róm. 7,22-25

„Mert gyönyörködöm az Isten törvényében a belső ember szerint; de látok egy másik törvényt az én tagjaimban, mely ellenkezik az elmém törvényével, és engem rabul ad a bűn törvényének, mely van az én tagjaimban. Óh én nyomorult ember! Kicsoda szabadít meg engem e halálnak testéből? Hálát adok Istennek a mi Urunk Jézus Krisztus által. Azért jóllehet én az elmémmel az Isten törvényének, de testemmel a bűn törvényének szolgállok”.

A reformációban győzött Rm 7 szkepszise, - és megszületett a lutheri „simul iustus et peccator” (egyszerre bűnös és megigazult) tantétele. Ezzel Isten másodszor is ki van zárva a megigazulásból (az „egyedül hit által” után).

Vége(m)

A simul iustus et peccator tana az embert nem engedi el az áteredő bűn fogságából, - még Krisztus feltámadása árán sem. Ehhez jön még a bűn kezelésének protestáns tana, amely szakított a gyónás szentségével. Így a bűnös embernek g y a k o r l a t i l a g nincs hová mennie bűneivel. Hit által viszont egyfolytában ostromolhatja a Szentháromság Istent, bűnei bocsánataért. N i n c s m á s k ö z b e n j á r ó, c s a k K r i s z t u s. (1Tim 2,5) Ő ugyan meghalt érte, de nem számít. Most kell hozzá fordulni, é l ő h i t b e n, élő kapcsolatban. Nem kell a szentségekben megnyilvánuló „garancia”, - biztos, ami biztos: a h i t e m. Eközben azonban – nem veszik ÉSZ-re – maga a hit válik „ex opere operato”-vá. Vagyis működik „Őn”-„Magától” (!) A hit következetes megacélozása logikai bukfcet eredményez. Önellentmondást. De ettől sokkal „többet”: a szabadkeresztény „teológia” kikölcsönzésében ez a hit-értelmezés már megterhelődik a természeti (pogány) ember vallásos allűrjeivel. Az Ige automataként való működtetése magát Istent óhajtja térdre kényszeríteni, ígéretei „behajtásával”.

Az Isten Igéjének igazsága folyamatos megvilágosodáshoz vezet. A „semper reformari debet” értelmében a mi válaszunk a folytonos megújulás kell legyen. A reformáció mindig aktuális, csak az a kérdés, melyik oldalon vannak a meghatározó felismerések. Idézem Szabó István püspök prófétai meglátását, amely tanulmányának befejező mondata. Legyen ez egy végső, k ö z ö s megállapítás:

„.....föltehetjük a kérdést, vajon a protestantizmust nem a római katolikus egyház fogja megmenteni a XXI. században?”(9)

Budapest. 2013. december 14.

Miskolcziné Kis Katalin
konvertita

J e g y z e t e k

- (1) Lelkipásztor (75) 2000/3, 96-101
- (2) Közös Nyilatkozat a megigazulás tanításáról; Bevezetés 7.pont
- (3) Lelkipásztor (75) 2000/3, 96-101.
- (4) u.a.
- (5) u.a.
- (6) Kultúra és Közösség/Vallás és Közösség (MTA) 2001/4 – 2002/1.
- (7) id. Magassy Sándor: Katolikus-evangélikus párbeszéd.
[http:// www.bdeg.sopron.hu/bdeg/archiv/hharang/2005/cikk7.html](http://www.bdeg.sopron.hu/bdeg/archiv/hharang/2005/cikk7.html)
- (8) Hafenscher Károly: Pontosítás a közös nyilatkozat ügyében (vigilia communio.
hcbc.hu
- (9) BogárdiSzabóIstván:Néhány református szempont . . .
www.parokia.net/publicate/dominus_Jesus.html
- (10) Joseph Ratzinger: Meddíg terjed az egyetértés a megigazulás tanában? <http://www.communio.hu/vigilia/2001/2/rat0102.html>
- (11) Ágostai Hitv.<http://church.lutheran.hu/vasev/subpages/dokumentumok/kr002.htm>
- (12) Ágostai.Hitv.Apol.<http://church.lutheran.hu/vasev/subpages/dokumentumok/doc1-05.htm>
- (13) H. Denzinger – P. Hünemann: Hitvallások és az Egyház Tanítóhivatalának Megnyilatkozásai 2004. Bp. Szent István Társ.
- (14) Bilkei Ferenc: Kalauz a katolikus egyházba visszatérőknek, 1942. Székesfehérvár. <http://www.katolikus-honlap.hu/0807/bilkei.htm>
- (15) Paul Tillich: Rendszeres teológia, 1996. Bp. Osiris. 366-367 o.
- (16) Alister E. McGrath: Bevezetés a keresztény teológiába, 1995. Bp. Osiris. 339.o.
- (17) „Depositum” Katolikus Hitvédelem. A megszentelő Isten. Habitualis kegyelem
<http://www.depositum.hu/dogma.html>
- (18) Magyar Katolikus Lexikon (Szerk. Diós István) Bp. 2003.Szent István Társ.
- (19) A Katolikus Egyház Katekizmusa 1994.Bp. Szent István Társ.

F e l h a s z n á l t i r o d a l o m

Bibliák

Nestle – Aland : Novum Testamentum Graece (26. Auflage), 1981. Stuttgart, Deutsche Bibelstiftung

Károli Gáspár(rev.ford.) Szent Biblia 1987.Bp. Magyar Bibliatanács

Biblia (ford. Mo-i Egyházak Ökum. Tanácsa), 1975. Bp. Ref.Zsinati Iroda Sajtóoszt.

Biblia (római katolikus ford. kommentárral), 1976. Bp. Szent István Társulat

Biblia Téka 200007. CD-rom. Bp. Arcanum Adatbázis (évszám nélkül)

Graeca LXX (GNT-GRG),

Latina Vulgata edit.(LAT),

Káldi Neovulgata (KNB)

Károli Gáspár ford. ((KAR)

Szent István Társulati Biblia (SZIT)

Magyar Bibliatanács ford. (MBT)

Luther Biblia (DEU)

La Bible de Jérusalem (JER)

Szótárak

Walter Bauer: Griechisch-Deutsches Wörterbuch, 1971.Berlin – New York , Walter de Gruyter

Varga Zsigmond: Görög – Magyar Szótár, 1992. Bp. Ref. Zsinati Iroda Sajtóosztálya

Györkösy Alajos: Latin – Magyar Szótár, 1986. Budapest, Akadémia Kiadó

Karl Rahner: Teológiai Kiszótár, 1980. Szent István Társ.

Lexikonok, kommentárok

A.Schmoller: Handkonkordanz zum griechischen NT (13.Aufl.), 1963. Stuttgart, Württembergische Bibelanstalt

Baranyi József: Konkordancia a Károli Bibliához, 1995 Bp. Veritas Kiadó

Magyar Katolikus Lexikon (szerk. Diós István), 2003 Bp. Szent István Társ.

Keresztyén Bibliai Lexikon (szerk. Dr.Bartha Tibor) 1995.Bp. Mo-i Ref. Egyh. Kálvin János Kiadója

Haag Lexikon (HAAG), Biblia Téka 200007.CD-rom. Bp. Arcanum Adatbázis, (évszám nélküli)

A Katolikus Dogmatika Lexikona, 2003. Bp. Vigilia Kiadó

A Dogmatika Kézikönyve II., 2000. Bp. Vigilia Kiadó

A Katolikus Egyház Katekizmusa, 1994. Bp. Szent István Társ.

A Katolikus Egyház Katekizmusának Komentáriuma, 2006. Bp. Szent István Társ.

Tanulmányok, cikkek

Az evangélikus – katolikus Közös Nyilatkozat a megigazulás tanításáról és ünnepélyes aláírásának dokumentumai, 2000. Bp. Evangélikus Sajtóoszt. – Szent István Társ.

A Hittani Kongregáció Dominus Iesus nyilatkozata, 2000. (Ford. Dr. Diós István) – kézirat gyanánt. <http://www.katolikus.hu/roma/domiesus.html>

Ágostai Hitvallás, <http://Church.lutheran.hu/vasev/subpages/dokumentumok/kr002.htm>
Az Ágostai Hitvallás Apológiája IV. A megigazulás. <http://church.lutheran.hu/vasev/subpages/dokumentumok/doc1-05.htm>

Bogárdi Szabó István: Dominus Jesus (Néhány református szempont a római katolikus egyház Hittani Kongregációja által szerkesztett és II. János Pál pápa által... aláírt.. dokumentum értékeléséhez.) http://www.parokia.net/publicate/dominus_Jesus.html

„Depositum” Katolikus Hitvédelem: Egy elképzelt beszélgetés a megigazulásról és az üdvösségről, <http://www.depositum.hu/megigazulas.html>

„Depositum” Katolikus Hitvédelem: A megszentelő Isten – Habitualis kegyelem, <http://www.depositum.hu/dogma.html>

Dr.P. Matthias Gaudron: Mit kell tartani a „Dominus Jesus” vatikáni dokumentumról? <http://www.katolikus-honlap.freeweb.hu/0707/dominus.htm>

Hafenschner Károly: Lutheránus – katolikus Közös Nyilatkozat a megigazulásról. <http://www.communio.hu/vigilia/1999/4/9904bek.html>

MTA Filozófiai Kutatóintézet Nyitott Egyet/Vallásfil.: Lapozó. <http://www.nyitottegyetem.phil-inst.hu/vallas/lapozl.htm>

id. Magassy Sándor: Katolikus - Evangélikus párbeszéd. <http://www.bdeg.sopron.hu/bdeg/archiv/hharang/2005/cikk7.html>

A Nagy Káté. www.csipetnyi_só.hu/456.cikk.a_nagy_kate?page=0,25

Molnár Antal: Luther Márton (1483-1546) <http://www.historia.hu/archivum/2005/0509molnar2.htm>

Joseph Ratzinger: Meddig terjed az egyetértés a megigazulás tanában? <http://www.communio.hu/vigilia/2001/2/rat0102.html>

Peter Franz Schmidberger: A megigazulás katolikus és protestáns értelmezése. <http://www.katolikus-honlap.hu/060313/megigaz.htm>

S. Szabó Péter: A keresztény egységteremtés „zarándokútja” és „stációi” <http://www.kerikata.hu/publikaciok/text/!kek/mandula/nter4314.htm>

Szűcs Ferenc: A Káté egyetemessége és református jellegzetességei. 4.1. A megigazulás <http://www.proteo.cj.edu.ro/ut/13/szucs-hkt.html>

TOB – A rómaiakhoz írt levél. <http://www.seidl.hu/ambrus/tob-rom.htm>

Könyvek

Alister E. McGrath: Bevezetés a keresztény teológiába, 1995 Bp. Osiris Kiadó

Farkasfalvi Dénes: A Római levél, 1983. Prugg Verlag

Gál Ferenc: Dogmatika I-II, 1990. Bp. Szent István Társ.

Karl Rahner: A hit alapjai (Katolikus Teológiai Kézikönyvek 27.) 1998 Bp. Agapé Kiadó

Heinz Schürmann – Jozeph Ratzinger - Hans Urs von Balthasar: A keresztény erkölcs alapelvei, 2005.Bp. L'Harmattan

Schütz Antal: Dogmatika I-II. 1923. Bp. Szent István Társ.

Székely János: Az Újszövetség teológiája, 2003. Szent Jeromos Katolikus Bibliatársulat

Szimonidesz Lajos: A világ vallásai, 1928. Bp. Dante Kiadó

Paul Tillich: Rendszeres teológia, 1996. Bp. Osiris Kiadó